

РЕСПУБЛИКА
ТАТАРСТАН

СОВЕТ САБИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА

422060, Республика Татарстан, Сабинский район,
п.г.т. Богатые Сабы, ул. Г.Закирова, 52
тел. 2-31-33, 2-31-44, (8262) факс 2-31-74

ТАТАРСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫ

САБА МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОН СОВЕТЫ

422060, Татарстан Республикасы, Саба районы,
Байлар Сабасы ш.т.п., Г.Закиров урамы, 52 йорт
тел. 2-31-33, 2-31-44, (8262) факс 2-31-74

e-mail: saba@tatar.ru

№ 237 от 12.12.2023

на № _____ от _____

КАРАР

Татарстан Республикасы Саба
муниципаль районы Уставы
проектын беренче укылышта кабул
итү турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәгә 131 номерлы Россия Федерациясе Законының 44 статьясы, Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Уставы нигезендә, Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советы

КАРАР БИРДЕ:

1. Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Уставы проектын беренче укылышта кабул итәргә (кушымта итеп бирелә).

2. «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районында гавами тыңлауларны оештыру һәм уздыру тәртибе турындагы нигезләмәне раслау хакында» 2023 елның 20 апрелдәгә 209 номерлы Саба муниципаль районы Советы карары белән расланган тәртиптә 2024 елның 19 гыйнварында 09.00 сәгаттә муниципаль район Башкарма комитетының түбәндәгә адрес буенча утырышлар залында Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Уставын кабул итү буенча гавами тыңлаулар уздырырга: Татарстан Республикасы, Саба районы, Байлар Сабасы ш.т.п., Г.Закиров ур., 52 йорт.

3. Гражданнарның тәкъдимнәрен исәпкә алу тәртибен Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Уставы проектына һәм гражданнарның аның буенча фикер алышуда катнашу тәртибен расларга (кушымта итеп бирелә).

4. Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Уставы буенча тәкъдимнәрен һәм искәртмәләрен Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советына 2024 елның 18 гыйнварына кадәр жиберергә.

5. Түбәндәгеләрне бастырып чыгарырга:

– Әлеге карар Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Уставы белән бергә «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасының хокукый мәгълүматның рәсми порталында түбәндәгә адрес буенча: <http://pravo.tatarstan.ru> һәм Саба муниципаль районының рәсми сайтында түбәндәгә адрес буенча: <http://saby.tatarstan.ru>.

– гражданнарның Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Уставы проектына тәкъдимнәрен исәпкә алу һәм гражданнарның Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә түбәндәге адрес буенча фикер алышу тәртибе: <http://pravo.tatarstan.ru> һәм Саба муниципаль районының рәсми сайтында түбәндәге адрес буенча фикер алышу өчен: <http://saby.tatarstan.ru>.

6. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советының юридик бүлеге башлыгы А.И. Миңнекаевка йөкләргә.

Саба муниципаль
районы Башлыгы

Р.Н. Минниханов

**Татарстан Республикасы
Саба муниципаль районы Советының
2023 елның 12 декабрендәге
237 номерлы карары белән
КАБУЛ ИТЕЛДЕ**

**Татарстан Республикасы
Саба муниципаль районының
У С Т А В Ы**

Байлар Сабасы ш.т.б.

I бүлек. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1 маддә Муниципаль район һәм аның статусы.

1. «Саба муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә муниципаль район статусы «Саба муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренә территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 38-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән бирелде.

2. «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә рәсми исеме (алга таба - Район тексты буенча), кыскартылган исеме - «Саба муниципаль районы».

2 маддә. Районның территориаль корылышы.

1. Район территориясе составына түбәндәге жирлекләр керә:

Шәһәр тибындагы Байлар Сабасы бистәсе;

Арташ авыл жирлеге;

Олы Кибәче авыл жирлеге;

Олы Нырты авыл жирлеге;

Олы Шыңар авыл жирлеге;

Югары Симет авыл жирлеге;

Явлаштау авыл жирлеге;

Эзмә авыл жирлеге;

Иштуган авыл жирлеге;

Килдебәк авыл жирлеге;

Курсабаш авыл жирлеге;

Мишә авыл жирлеге;

Мичән авыл жирлеге;

Түбән Шытсу авыл жирлеге;

Сатыш авыл жирлеге;

Иске Икшермә авыл жирлеге;

Тимершык авыл жирлеге;

Шәмәрдән авыл жирлеге;

Шекше авыл жирлеге;

Юлбат авыл жирлеге.

2. Районның административ үзәге - Байлар Сабасы шәһәр тибындагы поселогы.

3. Район чикләре «Саба муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренә территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 38-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

4. Район чикләре районның жирле үзидарә органнары тарафыннан жирлекара характердагы жирле эһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү өчен шартлар тудыру кирәклеген исәпкә алып, шулай ук районның бөтен территориясендә күрсәтелгән федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән.

5. Район халкының фикерен исәпкә алып, район чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору, Татарстан Республикасы законы белән, законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

3 маддә. Районның рәсми символлары

1. Районның үз рәсми символлары - флагы, гербы бар, ул тарихи, мәдәни һәм башка жирле традицияләргә һәм үзенчәлекләргә чагылдыра.

2. Рәсми символлар тасвирламасы, алардан файдалану тәртибе Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Советы раслаган Районның флагы, гербы турындагы нигезләмәләр белән билгеләнә.

3. Районның рәсми символлары федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә дөүләт теркәве узарга тиеш.

4. Район гербын бастырып чыгару район жирле үзидарәсенә матбугат, бланк һәм башка рәсми документларында, районның жирле үзидарә органнары фасадларында, район Советының утырышлар залында, район Башлыгының эш кабинетларында һәм район Башкарма комитеты житекчесенә эш кабинетларында урнаштырыла. Район гербын рәсми рәвештә яңадан бастыруның башка очраклары район Советы карары белән билгеләнә.

4 маддә. Районда жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга халыкның хокукы

1. Районда жирле үзидарә Россия Федерациясә гражданнары тарафыннан жирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда, турыдан-туры ихтияр белдерүнең башка рәвешләре аша, шулай ук әлегә Уставта каралган сайлау һәм башка жирле үзидарә органнары аша гамәлгә ашырыла.

2. Гражданныр жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга женесенә, расасына, милләтенә, теленә, чыгышына, мөлкәти һәм вазыйфаи хәленә, дингә, инануларына, ижтимагый берләшмәләргә каравына бәйсез рәвештә турыдан-туры һәм үз вәкилләре аша бертигез хокукларга ия.

Район территориясендә даими яисә башлыча яшәүче чит ил гражданнары жирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенә халыкара килешүләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

3. Районның һәр кешесә жирле үзидарә органнарына һәм Район жирле үзидарәсенә вазыйфаи затларына турыдан-туры мөрәжәгать итәргә, жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында мәгълүмат алырга хокуклы.

4. Районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагыла торган документлар һәм материаллар белән танышу мөмкинлеген, шулай ук, законда башкасы каралмаган булса, гражданнырның Район жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында тулы һәм дәрәс башка мәгълүмат алу мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш.

5. Районның жирле үзидарә органнары массакүләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән халыкка районның һәм аның аерым территорияләренә аеруча әһәмиятле мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эше, халыкка төрле хезмәт күрсәтүче социаль ташламалар, ижтимагый тәртипне саклау торышы һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында «Дөүләт органнары һәм жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында мәгълүматтан файдалануны тәмин итү турында» 2009 елның 09 февралендәгә 8-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә даими рәвештә хәбәр итәләр.

6. Гражданныр, оешмалар, әгәр аларның хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, судта жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының карарларына, гамәлләренә (гамәл кылмауларына) шикаять бирергә хокуклы.

5 маддә. Районның жирле үзидарә органнары структурасы

1. Районның жирле үзидарә органнары структурасына район Советы, район Башлыгы, районның Башкарма комитеты, районның Контроль-хисап палатасы, әлегә Устав нигезендә төзелә торган башка жирле үзидарә органнары керә.

2. Районның жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлегә Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән гамәлгә ашырыла.

6 маддә. Районның жирле әһәмияттәгә мәсьәләләре

1. Районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә карый:

1) муниципаль район бюджеты проектын төзү һәм карау, муниципаль район бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен тикшереп тору, муниципаль район бюджеты үтәлеше турында хисап төзү һәм раслау;

2) муниципаль районның жирле салымнарын һәм жыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;

3) муниципаль милектәге мөлкәтне белү, алардан файдалану һәм алар белән эш итү;

4) муниципаль район чикләрендә Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә жирлекләренә электр һәм газ белән тәмин итүне оештыру;

5) муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш жирле әһәмияттәге автомобиль юлларында юл эшчәнлеге, автомобиль транспортында, шәһәр жир өсте электр транспортында һәм юл хужалыгында муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юл хәрәкәтен оештыру һәм аларда юл хәрәкәте куркынычсызлыгын тәмин итү, шулай ук автомобиль юлларыннан файдалану һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыру;

6) халыкка транспорт хезмәтләре күрсәтү өчен шартлар тудыру һәм жирлекләр арасында халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру.;

7) район территориясендә терроризм һәм экстремизмны профилактикалауда, шулай ук терроризм һәм экстремизм күренешләре нәтижәләрен минимальләштерүдә һәм (яки) юк итүдә катнашу;

8) милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, муниципаль район территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниәтен үстерүгә, аз санлы халыкларның һәм башка милли азчылыklarның хокукларын тормышка ашыруга, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясен тәмин итүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлтелгән чаралар эшләү һәм гамәлгә ашыру;

9) район территориясендә гадәттән тыш хәлләренә кисәтүдә һәм бетерүдә катнашу;

10) шәһәр һәм авыл торак пунктларыннан читтәге муниципаль район чикләрендә янгын куркынычсызлыгының беренчел чараларын тәмин итү;

11) район территориясендә муниципаль милиция жәмәгать тәртибен саклауны оештыру;

12) полициянең участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә районның хезмәт күрсәтелә торган административ участогында эшләү өчен бина бирү;

13) 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәрнең күрсәтелгән вазыйфа буенча бурычларын үтәү чорына торак урын бирү;

14) әйләнә-тирә мохитне саклау буенча жирлекара характердагы чараларны оештыру;

15) муниципаль мэгариф оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүне оештыру (федераль дәүләт белем бирү стандартлары нигезендә төп гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыруны финанс ягыннан тәмин итү вәкаләтләреннән тыш), муниципаль мэгариф оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне оештыру (финанс белән тәмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла торган өстәмә белем бирүдән тыш), муниципаль мэгариф оешмаларында балаларны карау өчен шартлар тудыру, үз вәкаләтләре чикләрендә балаларның каникул вакытында ялын оештыруны тәмин итү чараларын, шул исәптән аларның тормыш һәм сәламәтлеге куркынычсызлыгын тәмин итү чараларын гамәлгә ашыру;

16) район территориясендә Халыкка медицина ярдәме күрсәтү өчен шартлар тудыру (гражданнарга түләүсез медицина ярдәме күрсәтүнең дәүләт гарантияләренә территорияль программасы нигезендә башкарма хакимиятнең федераль органы карамагындагы медицина оешмаларында халык медицина ярдәме белән тәмин ителә торган территорияләр исемлегенә

Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан расланган исемлеккә кертелгән жирлекләрдән тыш).;

17) Район территориясендә каты коммуналь калдыкларны жыю, ташу, эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү эшчәнлеген оештыруда катнашу;

18) муниципаль районның территориаль планлаштыру схемаларын раслау, муниципаль районның территориаль планлаштыру схемалары нигезендә эзерлэнгән территорияне планлаштыру документларын раслау, муниципаль район территориясендә башкарыла торган шәһәр төзелеше эшчәнлеген мәгълүмат белән тәмин итү системасын алып бару, муниципаль район ихтыяжларны канәгатьләндерү өчен муниципаль район чикләрендә жир кишәрлекләрен резервлау һәм алу, индивидуаль торак төзелеше яисә бакча йорты төзү планлаштырыла торган хәбәрнамәдә күрсәтелгән параметрларның жир кишәрлегендә индивидуаль торак төзелеше объектын яки бакча йортын урнаштыру мөмкинлеге һәм билгелэнгән параметрлар буенча билгелэнгән параметрларга туры килүе турында хәбәрнамәне жибәрү, индивидуаль торак төзелеше яисә бакча йорты төзү планлаштырыла торган хәбәрнамәдә күрсәтелгән параметрларның жир кишәрлегендә индивидуаль торак төзелеше объектын яки бакча йортын урнаштыру мөмкинлеге булмавы һәм билгелэнгән параметрлар буенча билгелэнгән параметрларга туры килмәве турында хәбәрнамәне жибәрү, тиешле авылара территорияләрендә урнашкан жир кишәрлекләрендә индивидуаль торак төзелеше объектларын яки бакча йортларын төзегәндә яки реконструкцияләгәндә, төзелгән яки реконструкцияләгән индивидуаль торак төзелеше объектлары яки бакча йортларының шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы закон таләпләренә туры килү-килмәү турында хәбәрнамәләр бирү, Россия Федерациясе граждан законнары нигезендә, авылара территориядә урнашкан үз белдеге белән төзелгән корылманы сүтү турында карар кабул итү, авылара территориядә урнашкан үз белдеге белән төзелгән корылманы сүтү турында карар кабул итү, яки аны билгелэнгән таләпләргә туры китерү, максатчан билгеләнеше буенча кулланылмаган яки Россия Федерациясе законнарын бозып файдаланыла торган һәм авылара территориядә урнашкан жир кишәрлеген тартып алу турында карарлар кабул итү, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очрақларда, үз белдеге белән төзелгән корылманы сүтүне яисә аны билгелэнгән таләпләргә туры китерүне гамәлгә ашыру, авылара территориядә урнашкан жир кишәрлегенә шәһәр төзелеше планын бирү;

19) «Реклама турында» 2006 елның 13 мартындагы 38-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган муниципаль район территориясендә реклама конструкцияләрен урнаштыру, реклама конструкцияләрен урнаштыру һәм эксплуатацияләүгә рөхсәтләр бирү схемасын раслау, мондый рөхсәтләрне бетерү, үз белдеге белән билгелэнгән реклама конструкцияләрен күрсәтү турында күрсәтмәләр бирү;

20) жирлекләренәң архив фондларын саклауны да кертеп, муниципаль архивны Формалаштыру һәм эчтәлеге;

21) Район территориясендә жирлекара жирләү урыннарын карап тоту, ритуаль хезмәтләр оештыру;

22) район составына керүче авыл жирлекләрен элементә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

23) жирлекара китапханәләр тарафыннан халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру, аларның китапханә фондларын туплау һәм саклауны тәмин итү;

24) район составына керүче авыл жирлекләрен мәдәният оешмалары хезмәтләре һәм ял оештыру буенча хезмәтләр белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

25) район составына керүче жирлекләрдә жирле традицион халык сәнгатен үстерү өчен шартлар тудыру;

26) муниципаль район милкендәге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәният ядкарьләрен) саклап калу, алардан файдалану һәм аларны популярлаштыру, район территориясендә урнашкан жирле (муниципаль) эһәмияттәге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәният ядкарьләрен) саклау;

27) район составына керүче жирлекләрнең бюджет тәмин ителеше дәрәжәсен бюджет акчалары исәбеннән тигезләү.;

28) территориаль оборона һәм гражданнар оборонасы, халыкны һәм район территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

29) район территориясендә жирле эһәмияттәге дөвалау-савыктыру урыннарын һәм курортлар булдыру, үстерү һәм саклауны тәмин итү, шулай ук жирле эһәмияттәге махсус сакланылучы табигать территорияләрен саклау һәм алардан файдалану өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру;

30) Район территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне мобилизацион эзерләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

31) су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү, аларның тормышын һәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыру;

32) жирлекләрдә авыл хужалыгы житештерүен үстерү өчен шартлар тудыру, авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү, кече һәм урта эшқуарлыкны үстерүгә ярдәм итү, социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмаларга, хәйрия эшчәнлегенә һәм волонтерлыкка (волонтерлыкка) ярдәм итү);

33) район территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар тәмин итү, рәсми физкультура-сәламәтлөндөрү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру.;

34) балалар һәм яшьләр белән эшлөү буенча жирлекара характердагы чараларны оештыру һәм гамәлгә ашыру, яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыруда катнашу, яшьләрнең хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен тәмин итү һәм яклау чараларын эшлөү һәм гамәлгә ашыру, яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыруның төп юнәлешләре буенча муниципаль программаларны эшлөү һәм гамәлгә ашыру, яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыруны мониторинглауны оештыру һәм гамәлгә ашыру;

35) Россия Федерациясе Су турындагы законнарында билгеләнгән чикләрдә су объектлары милекчәсе вәкаләтләрен гамәлгә ашыру, шәхси һәм көнкүреш ихтыяжлары өчен гомуми файдаланудагы су объектларынан файдалану кагыйдәләрен билгеләү, гражданнарның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полосаларына иреккә үтеп керүен тәмин итүне дә кертеп;

36) муниципаль урман контролен оештыру һәм гамәлгә ашыру;

37) федераль закон нигезендә муниципаль район ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны тәмин итү;

38) Район чикләрендә коррупциягә каршы тору чараларын гамәлгә ашыру;

39) адреслар бирүне, адресларны үзгәртү, юкка чыгаруны, урам-юл чөлтәре элементларына (федераль эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яки муниципальара эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле эһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементлары атамаларын бирүне, мондый атамаларны үзгәртү, юкка чыгаруны, дөүләт адреслы реестрында мәгълүмат урнаштыруны гамәлгә ашыра;

40) Районның авылара территориясендә муниципаль жир контролен гамәлгә ашыру;

41) комплекслы кадастр эшләрен башкаруны һәм территориянең картапланын раслауны федераль закон нигезендә оештыру;

42) әйләнә-тирә мохиткә тупланган зыян объектларын ачыклау һәм муниципаль район милкөндәге жир кишәрлекләре чикләрендә урнашкан территорияләргә карата мондый зыянны бетерүне оештыру.

2. Авыл жирлекләренең жирле эһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән районның жирле эһәмияттәге мәсьәләләренә авыл жирлекләре территорияләрендә түбөндөгеләр керә:

1) Район составына керүче авыл жирлекләре чикләрендә (алга таба - авыл жирлекләре), Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә электр, жылылык, газ белән тәмин итүне оештыру;

2) жылылык белән тээмин итү объектларын төзү, реконструкцияләү һәм (яки) модернизацияләү буенча бердәм жылылык белән тээмин итүче оешма тарафыннан йөкләмәләрнең үтөлешен муниципаль контрольне гамәлгә ашыру;

3) жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл хәрәкәте куркынычсызлыгын тээмин итү, шул исәптән парковкалар (парковка урыннары) эшчәнлеген булдыруны һәм тээмин итүне, автомобиль транспортында, шәһәр жир өсте электр транспортында һәм жирлекнең торак пунктлары чикләрендә юл хужалыгында муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юл хәрәкәтен оештыру, шулай ук автомобиль юлларыннан файдалану һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру;

4) жирлектә яшәүче һәм аз керемле гражданнарны торак урыннарына мохтажларны торак урыннары белән тээмин итү, муниципаль торак фондын төзүне һәм карап тотуны оештыру, торак төзелеше өчен шартлар тудыру, муниципаль торак контролен гамәлгә ашыру, шулай ук жирле үзидарә органнарының торак законнары нигезендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру;

5) халыкка транспорт хезмәтләре күрсәтү өчен шартлар тудыру һәм жирлек чикләрендә халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру;

6) терроризм һәм экстремизмны профилактикалауда, шулай ук жирлек чикләрендә терроризм һәм экстремизм күренешләре нәтижеләрен минимальләштерүдә һәм (яки) юк итүдә катнашу;

7) жирлек чикләрендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтүдә һәм бетерүдә катнашу;

8) халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру, жирлек китапханә фондларының сакланышын тээмин итү һәм комплектау;

9) жирлек милкендә булган мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклау, куллану һәм популярлаштыру, жирлек территориясендә урнашкан жирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни ядкәрләрен) саклау, куллану һәм популярлаштыру;;

10) жирле традицион халык сәнгәтен үстерү өчен шартлар тудыру, авыл жирлекләрендә халык сәнгәтен саклап калу, торгызу һәм үстерүдә катнашу;

11) жирлекнең торак пунктлары чикләрендә урнашкан шәһәр урманнарын, аеруча саклана торган табигать территорияләреннән файдалану, саклау, яклау, яңадан торгызуны оештыру;

12) генераль план авыл жирлеген раслау, жирдән файдалану кагыйдәләрен раслау, эзерлекле нигезендә генераль планнар жирлеге төзелгән территорияне планлаштыру документларын, бирү шәһәр планы, жир участогы чикләрендә урнашкан жирлекнең, төзелешкә рөхсәтләр бирү (каралган очраклардан тыш, шәһәр төзелеше кодексы тарафыннан Россия Федерациясенең башка федераль законнар), рөхсәт объектларны файдалануга башкаганда төзелеш, реконструкция, капитал төзелеш объектларын урнашкан жирлек территориясендә жирле нормативларын раслау, шәһәр төзелешен проектлау жирлекләре, жир резервлау һәм алуға жир кишәрлекләрен жирлек чикләрендә муниципаль ихтыяжларны канәгатьләндерү өчен, гамәлгә ашыруга муниципаль жир контроле жирлек чикләрендә, тормышка ашыру каралган очракларда шәһәр төзелеше кодексы тарафыннан Россия Федерациясе тикшерү биналар, корылмалар һәм рекомендацияләр бирү бетерү турында барышында ачыкланган мондый караулар бозу, юнәлеш турында хәбәрнамә нигезендә күрсәтелгән уведомлении чаралар хакында төзү яки төзекләндерү объекты шәхси торак төзү яки бакча йорты (алга таба - хәбәрнамә турында планируемом төзү) параметрларын объектны шәхси торак төзү яки бакча йорты билгеләнгән параметрлар һәм допустимости урнаштыру объекты шәхси торак төзү яки бакча йорты, жир участогында, турында мәгълүмат несоответствии күрсәтелгән уведомлении турында планируемом төзелеше параметрларын объектны шәхси торак төзү яки бакча йорты билгеләнгән параметрлар һәм (яисә) урнаштыру ярамавы объектны шәхси торак төзү яки бакча йорты, жир участогында, турында хәбәрнамә нигезендә яки несоответствии төзелгән яки үзгәртеп корылган объектның шәхси торак төзү

яки бакча йорты таләпләргә туры килә торган шәһәр төзелеше эшчәнлегә турындагы законны төзөгәндә яки объектлар, шәхси торак төзү яки бакча, йорт жир участкаларында урнашкан территорияләрендә жирлекләре, карарлар жир кишәрлекләрен тартып алу турында түгел, кулланыла торган максатчан билгеләнеше буенча яки кулланыла торган законнарны бозып, Россия Федерациясә гамәлгә ашыру сносә самовольной төзелгән яки аның тәңгәлләштерү белән билгеләнгән таләпләр каралган очрақларда шәһәр төзелеше кодексы тарафыннан Россия Федерациясә;

13) жирлекнең торак пунктлары жирләрендә урнашкан кишәрлек урманчылыклары составында төзелә торган урманчылыкларны төзү, бетерү, аларның чикләрен билгеләү һәм үзгәртү турында, шулай ук жирлекнең торак пунктлары жирләрендә урнашкан урманчылыкларның урман хужалыгы регламентларын эшләүне һәм раслауны гамәлгә ашыру турында карарлар кабул итү;

14) жирлекнең торак пунктлары жирләрендә урнашкан урманнарға карата урман корылышы чараларын гамәлгә ашыру;

15) территориаль оборона һәм гражданнар оборонасы, халыкны һәм жирлек территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән саклау чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

16) жирлек территориясендә авария-коткару хезмәтләрен һәм (яки) авария-коткару формироваиеләрен төзү, карап тоту һәм аларның эшчәнлеген оештыру;;

17) су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү, аларның тормышын һәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыру;

18) жирлек территориясендә дөвалау-савыктыру урыннарын һәм жирле әһәмияттәге курортларны булдыру, үстерү һәм саклауны тәмин итү, шулай ук жирле әһәмияттәге махсус сакланыла торган табигый территорияләрне саклау һәм куллану өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру;

19) Россия Федерациясенә су законнары белән билгеләнгән чикләрдә, су объектлары милекчесә вәкаләтләрен гамәлгә ашыру, халыкка аларны куллану чикләүләре турында хәбәр итү;

20) муниципаль урман контролен оештыру һәм гамәлгә ашыру;

21) жирлекнең хезмәт күрсәтелә торган административ участогында полиция участок вәкиле вазыйфасын биләүче хезмәткәргә эш өчен бина бирү;

22) 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәрнең күрсәтелгән вазыйфа буенча бурычларын үтәү чорына торак урыны бирү;

23) "Коммерциясез оешмалар турында" 1996 елның 12 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль законның 31.1 һәм 31.3 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләр кысаларында социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмаларға ярдәм күрсәтү;

24) федераль закон нигезендә жирлек ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны тәмин итү ;

25) жирлек чикләрендә коррупциягә каршы тору чараларын гамәлгә ашыру;

26) комплекслы кадастр эшләрен башкаруда федераль закон нигезендә катнашу;

27) жирлек территориясендә элек исәпкә алынган күчәмсез милек объектларына хокук ияләрен ачыклау буенча чаралар үткәрү, күчәмсез милек объектларының хокук ияләре турында мәгълүматларны Күчәмсез милекнең Бердәм дәүләт реестрына кертү өчен жибәрү һәм карарлар кабул итү;

28) әйләнә-тирә мохиткә тупланган зыян объектларын ачыклау һәм жирлек милкендәге жир кишәрлекләре чикләрендә урнашкан территорияләргә карата мондый зыянны бетерү.

3. Районның жирле үзидарә органнары Район составына керүче аерым жирлекләренә жирле үзидарә органнары белән аларға жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренә бер өлешен гамәлгә ашыруны Россия Федерациясә Бюджет кодексы нигезендә тиешле жирлекләр бюджетларына муниципаль район бюджетыннан бирелә торган бюджетара

трансфертлар исәбеннән тапшыру турында килешүләр төзәргә хокуклы. Килешүләр төзү тәртибе район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

7 маддә. Районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итүгә хокукы

1. Районның жирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хокуклы:

1) Район музейларын булдыру;
2) опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнашу;
3) Район территориясендә жирле милли-мәдәни мохтариятләрнең хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

4) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм Район территориясендә миллиәтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм күрсәтү;

5) 2008 елның 31 декабренә торышы буенча алар карамагында булган югары белем бирү муниципаль мәгариф оешмалары оештыручысы функцияләрен гамәлгә ашыру;

6) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;

7) кеше хокукларын тәмин итүгә җәмәгать контролен һәм мәҗбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтүне гамәлгә ашыручы ижтимагый күзәтчелек комиссияләренә ярдәм күрсәтү;

8) инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук "Россия Федерациясендә инвалидларның социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гомумроссия инвалидлар ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү;

9) "Кан һәм аның компонентлары донорлыгы турында" Федераль законда каралган чараларны гамәлгә ашыру;

10) авылара территориядә урнашкан торак пунктта нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;

11) федераль законнар белән билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартларын бәйсез бәяләүне оештыру өчен шартлар тудыру, шулай ук ведомство буйсынуындагы оешмалар җитәкчеләре эшчәнлеген бәяләгәндә оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартларын бәйсез бәяләү нәтижәләрен куллану һәм федераль законнар нигезендә оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү сыйфатын бәйсез бәяләү нәтижәләре буенча ачыкланган җитешсезлекләренә бетерү буенча чаралар күрү;

12) «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыруга;

13) инвалидларның, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән затларның, адаптив физик культура һәм адаптив спортын үстерүгә ярдәм күрсәтү;

14) «Кулланучылар хокукларын яклау турында» 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы Россия Федерациясе Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыруга;

15) участок полиция вәкиле вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр күрсәтелгән вазыйфаны биләү чорында торак урыны бирү;

16) алкогольдән, наркотиктан яки башка токсиннан исерек хәлдә булган затларга ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру;

17) муниципаль янгын сагы булдыру.

2. Районның жирле үзидарә органнары әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләрне хәл итәргә, әгәр федераль законнарда каралса, бүтән дөүләт вәкаләтләрен (№131-ФЗ Федераль законның 19 статьясы нигезендә аларга тапшырылмаган) гамәлгә ашыруда катнашырга, шулай ук башка муниципаль берәмлекләренә жирле үзидарә органнары, дөүләт хакимияте органнары компетенциясенә кертелмәгән һәм федераль

законнар һәм Россия Федерациясе субъектлары законнары белән үз компетенцияләреннән төшереп калдырмаган башка мәсьәләләрне, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан тыш, жирле бюджетлар керемнәре исәбеннән һәм түләүләрнең өстәмә нормативлары буенча салым керемнәре керүне хәл итергә хокуклы.

8 маддә. Районның жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрән бирү

Районның жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрән бирү федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

Районның жирле үзидарә органнары тапшырылган дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру өчен шушы максатларга бүлеп бирелгән матди ресурслар һәм финанс чаралары чикләрендә тиешле федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә җаваплы булалар.

Тапшырылган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру дәүләт контроле астында. Районның жирле үзидарә органнары тарафыннан аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруны тикшереп торы шартлары һәм тәртибе тиешенчә федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

Район Советы үз вәкаләтләрә чикләрендә аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру өчен жирле үзидарә органнары карамагындагы матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан өстәмә файдалану очракларын һәм тәртибен билгеләргә хокуклы.

9 маддә. Районның муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы

Районның муниципалитетара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

10 маддә. Районның жирле үзидарә органнары белән дәүләт хакимияте органнары арасындагы багланышлар

Районның жирле үзидарә органнары белән дәүләт хакимияте органнары арасындагы багланышлар түбәндәге юллар белән гамәлгә ашырыла:

- 1) Районның социаль-икътисадый үсешенә юнәлтелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда Район жирле үзидарә органнарының катнашуы;
- 2) районның жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында шартнамәләр (киләшүләр) төзү;
- 3) даими яисә вакытлы координация, консультация, киңәш бирү һәм башка эшче органнар булдыру;
- 4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында район Советының закон чыгару инициативасы;
- 5) законнарда билгеләнгән башка хезмәттәшлек формалары.

11 маддә. Муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу

1. Райондагы муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне дә кертәп, муниципаль хезмәткәрнең статусын билгеләү, муниципаль хезмәтне үтү шартлары һәм тәртибе «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 02 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, муниципаль хезмәт турында Татарстан Республикасы кодексының 25.06.2013 №50-ТРЗ, әлеге Устав һәм башка муниципаль хокукый актлар белән гамәлгә ашырыла.

2. Пенсиягә чыгуга бәйле рәвештә муниципаль хезмәттән азат ителгәндә муниципаль хезмәткәргә эштән азат ителгән көнгә биләгән муниципаль хезмәт вазыйфасы буенча тиешле

еллар эшлэгән өчен аның айлык акчалата түләве биш мәртәбә арттырыла, муниципаль хезмәт стажы булганда, тиешле елда тиешле еллар эшлэгән өчен пенсия билгеләү өчен аның давамлылыгы түбәндәгечә исәпләп чыгарыла:

- 2024 елда 19 ел,

- 2025 елда 19 ел 6 ай,

- 2026 һәм аннан соңгы елларда - 20 ел һәм муниципаль хезмәтнең аннан соңгы һәр тулы елы өчен - өстәмә рәвештә 0,5 акчалата түләү, әмма муниципаль хезмәткәрнең акчалата эчтәлегенә ун күләмнен артмый (алга таба - пенсиягә чыгуга бәйле рәвештә бер мәртәбә бүләкләү).

Муниципаль хезмәт стажы муниципаль хезмәткәрнең муниципаль хезмәттән азат ителгән көненә билгеләнә.

Өлеге статьяның максатлары өчен тиешле еллар эшлэгәнгә пенсиягә чыкканда муниципаль хезмәттән картлык буенча хезмәт пенсиясе алу хокукын бирә торган яшкә житкәч яисә «Россия Федерациясендә хезмәт пенсияләре турында» Федераль закон нигезендә инвалидлык буенча пенсия билгеләү хокукы бирелә торган яшкә житкәч һәм муниципаль хезмәткәрнең гаепле гамәлләренә бәйле рәвештә эштән азат ителүдән тыш, тиешле еллар эшлэгән өчен пенсия алу өчен кирәкле муниципаль хезмәт стажы булганда эштән китү аңлашыла.

3. Муниципаль хезмәткәр үлгән очракта, аның гаиләсенә ул биләгән вазыйфасы буенча еллык акчалата пособие түләнә. Күрсәтелгән пособиенә түләү тәртибе һәм шартлары Саба муниципаль районы Советы карары белән билгеләнә.

II бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ТУРЫДАН ТУРЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУЫ ФОРМАЛАРЫ

12 маддә. Жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның турыдан-туры катнашуы

Район халкы жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыруда түбәндәге формаларда катнаша:

1) жирле референдум;

2) район чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;

3) гражданнарның хокукый инициативасы;

4) гавами тыңлаулар; ижтимагый фикер алышулар;

5) гражданнар жыелышы;

6) гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы);

7) гражданнарны сораштыру;

8) инициатив проектлар

9) жирле эһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы;

10) гражданнарның жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре;

11) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка рәвешләр.

13 маддә. Жирле референдум

1. Жирле референдум турыдан-туры район халкы тарафыннан жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә хәл итү максатларында уздырыла.

2. Район территориясендә жирле референдум 2002 елның 12 июнендәге «Россия Федерациясе гражданнарының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының

төп гарантияләре турында»гы 67-ФЗ номерлы Федераль закон һәм 2004 елның 24 мартындагы «Жирле референдум турында»гы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, 2003 елның 6 октябрендәге «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»гы 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләргә исәпкә алып үткәрелә.

3. Жирле референдумда яшәү урыны Район чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданны катнаша ала. Россия Федерациясенң халыкара килешүләре нигезендә һәм законда билгеләнгән тәртиптә Район территориясендә даими яшәүче чит ил гражданны да Россия Федерациясе гражданны кебек үк жирле референдумда катнаша.

Россия Федерациясе гражданны яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә жирле референдумда катнаша.

4. Жирле референдум билгеләү турындагы карар Район Советы инициативасы белән кабул ителә:

1) жирле референдумда катнашу хокукына ия гражданны;

2) Уставларында сайлауларда һәм (яисә) референдумнарда катнашу каралган һәм федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән сайлау берләшмәсе, башка ижтимагый берләшмә;

3) Алар тарафыннан бергә тәкъдим ителгән Район Советы һәм Башкарма комитет житәкчесе.

5. Әлеге статьяның 4 өлешендәге 2 пункттында күрсәтелгән гражданны, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр инициативасы буенча жирле референдум билгеләү шарты әлеге инициативаны хуплап имзалар жыю була, аларның саны Район территориясендә теркәлгән референдумда катнашучылар санының биш процентын тәшкил итәргә тиеш, әмма 25 имзадан да ким була алмый.

6. Район Советы һәм район Башкарма комитеты житәкчесе тарафыннан тәкъдим ителгән референдум уздыру инициативасы район Советы карары һәм Башкарма комитет житәкчесе карары белән рәсмиләштерелә. Күрсәтелгән инициативаны тәкъдим итү тәртибе район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

7. Район Советы район Советына жирле референдум билгеләнә торган документлар кәргән көннән алып 30 көн эчендә жирле референдумны билгели.

8. Референдумда тавыш бирүне үткәру датасы билгеләнгән көнгә кадәр 25 көннән дә соңга калмыйча, район Советы карары буенча аны дәүләт хакимияте органнарына яисә жирле үзидарә органнарына билгеләнгән сайлауларда тавыш бирү көне яисә башка билгеләнгән референдумда тавыш бирү көне белән берләштерү максатларында район Советы карары буенча соңрак (әмма 90 көннән дә артык түгел) вакытка күчәргә мөмкин.

9. Тавыш бирү йомгаклары һәм жирле референдумда кабул ителгән карар рәсми басылып чыгарга (халыкка житкәргә) тиеш.

10. Жирле референдумда кабул ителгән карар район территориясендә мәжбүри үтәргә тиеш һәм дәүләт хакимиятенә нинди дә булса органнары, аларның вазыйфай затлары яки жирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаж түгел.

11. Районның жирле үзидарә органнары жирле референдумда кабул ителгән карарның әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләргә чикләү нигезендә үтәлешен тәмин итәләр.

12. Жирле референдум уздыру турындагы карарга, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карарга карата, гражданны, жирле үзидарә органнары, прокурор, федераль закон белән вәкаләтле дәүләт хакимияте органнары тарафыннан суд тәртибендә шикәят биреләргә мөмкин.

14 маддә. Районның чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Чикләрне үзгәртү, Районны үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның күрсәтелгән чикләрне үзгәртүгә, Районны үзгәртеп коруга ризалыгын алу максатыннан үткәрелә.

2. Районның чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү Районның бөтен территориясендә яисә территориясә өлешендә 2003 елның 6 октябрәндәге «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»гы 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән очракларда үткәрелә.

3. Районның чикләрен үзгәртү, Районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү район Советы тарафыннан билгеләнә һәм 2002 елның 12 июнендәге «Россия Федерациясә гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» гы 67-ФЗ номерлы Федераль закон һәм 2004 елның 24 мартындагы «Жирле референдум турында»гы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, 2003 елның 6 октябрәндәге «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»гы 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзгәртүләргә исәпкә алып үткәрелә.

4. Район чикләрен үзгәртү, Районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда Район халкының яртысыннан артыгы яки Районның сайлау хокукына ия булган өлешендә катнашса, узган дип санала. Район чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, Районны үзгәртеп кору, күрсәтелгән үзгәрешләр өчен район халкының яртысыннан күбрәгә яисә район башлыгының өлеше тавыш биргән очракта, алынган дип санала.

5. Чикләрне үзгәртү, Районны үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижәләре һәм кабул ителгән карарлар рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш.

15 маддә. Гражданның хокукый инициативасы

1. Район халкы әлегә Устав һәм район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокук ижат инициативасы белән чыгарга хокуклы.

2. Сайлау хокукына ия булган, Район халкы саныннан 3 проценттан артмаган гражданның төркеме хокукый инициатива белән чыгыш ясарга мөмкин.

3. Хокукый ижади инициативаны гамәлгә ашыру максатларында Район халкы хокукы:
– гражданның яшәү (эшләү) урыны буенча жылышларын һәм хокук ижат инициативасын тикшерү һәм күрсәтү буенча башка күмәк чараларны оештырырга һәм уздырырга;

– хокук ижат инициативасын күрсәтүне хуплап имзалар жыю буенча инициатив төркемнәр төзәргә;

– Район халкының имзаларын жыярга һәм хокук инициативасын канунга каршы килмәгән ысуллар белән күрсәтүне хуплап агитация алып барырга.

4. Районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары Район халкына хокукый ижади инициативаны тормышка ашыруда ярдәм итәргә бурычлы.

5. Гражданның хокукый ижади инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты, ачык утырышта район Советы, район Башлыгы яки район Башкарма комитеты житәкчесә тарафыннан, әлегә Устав белән билгеләнгән компетенцияләре нигезендә, аны керткән көннән алып өч ай эчендә мәжбүри каралырга тиеш.

6. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектына караганда, гражданның инициатив төркеме вәкилләренә үз позицияләрен баян итү мөмкинлегә тәмин ителәргә тиеш.

7. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектына карау процедурасы тиешенчә район Советы регламенты, район башлыгының, Район Башкарма комитетының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8. Гражданнарның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау нәтижәләре буенча кабул ителгән нигезле карар рәсми рәвештә язма рәвештә гражданның инициатив төркеменә житкерелергә тиеш.

16 маддә. Жәмәгать тыңлаулары, ижтимагый фикер алышулар.

1. Район Советы, район Башлыгы катнашында жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектлары буенча фикер алышу өчен ачык тыңлаулар үткәрелергә мөмкин.

2. Халык алдында тыңлаулар халык, район Советы, район Башлыгы яки Башкарма комитет житәкчесе инициативасы буенча үткәрелә.

Халык инициативасы белән яки район Советы тарафыннан үткәрелә торган ачык тыңлаулар Район Советы, ә Район башлыгы яки Район Башкарма комитеты житәкчесе инициативасы белән, үз вәкаләтләрен контракт нигезендә Район башлыгы белән билгеләнә.

3. Халык тыңлауларына чыгарылырга тиеш:

1) Район Уставы проекты, шулай ук әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, Уставка Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, әлеге Уставны шушы норматив хокукый актларга туры китерү максатларында Татарстан Республикасы конституциясе яисә законнары нигезләмәләрен төгәл кабатлау рәвешендә үзгәрешләр кертелү очракларынан тыш;

2) Район бюджеты проекты һәм аның үтәләше турында хисап;

3) Районның социаль-икътисадый үсеш стратегиясе проекты;

4) Районны үзгәртеп кору турындагы сораулар, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә Районны үзгәртеп кору өчен тавыш бирү юлы белән яки гражданнар жыеннарында белдерелгән Район халкының ризалыгын алу таләп ителә.

4. Гавами тыңлаулар яисә ижтимагый фикер алышулар үткәрү турындагы карар, әгәр гамәлдәге законнарда башка вакыт каралмаган булса, тиешле орган яисә Районның вазыйфайзаты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проектын карау көненә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. гавами тыңлаулар яисә жәмәгать фикер алышулары үткәрелү турында, аларны үткәрү вакытын һәм урынын күрсәтеп, мәгълүмат, шулай ук гавами тыңлауларга яисә жәмәгать фикер алышуларына чыгарыла торган муниципаль норматив хокукый акт проекты гавами тыңлаулар яисә жәмәгать фикер алышулары уздырылган көнгә кадәр 7 календарь көннән дә соңга калмыйча Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының рәсми сайтында түбәндәге адрес буенча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш: <http://sabv.tatarstan.ru>, шулай ук «Бердәм дәүләт һәм муниципаль хезмәтләр (функцияләр) порталы» федераль дәүләт мәгълүмат системасында урнаштырылырга тиеш.

6. Гавами тыңлаулар уздыру һәм муниципаль норматив хокукый акт проекты турында мәгълүмат басылып чыккан көннән башлап, Район халкы район Башлыгына муниципаль норматив хокукый акт проекты буенча, халык тыңлауларына яисә жәмәгать фикер алышуларына чыгарылган язма тәкъдимнәр һәм искәзмәләр жибәрергә хокуклы, шул исәптән “Бердәм дәүләт һәм муниципаль хезмәтләр (функцияләр) федераль дәүләт мәгълүмат системасы аша.

Кисәтүләр һәм тәкъдимнәр жибәрү гавами тыңлаулар үткәрү көненә кадәр 2 эш көннәннән дә соңга калмыйча тәмамлана.

Район башлыгы кертгән тәкъдимнәрне һәм кисәтүләрне гомумиләштерүне оештыра һәм аларны гавами тыңлауларда яисә жәмәгать фикер алышуларында катнашучыларга житкерә.

7. Әгәр гамәлдәге законнарда башкасы каралмаган булса, халык тыңлаулары яки жәмәгать фикер алышулары муниципаль норматив хокукый акт проектын карау көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча уздырыла. Халык тыңлаулары яки жәмәгать фикер алышулары

белгечләр, экспертлар, кызыксынган затлар чакыруы белән уздырыла. Халык тыңлауларында яки жәмәгать фикер алышуларында Районның теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

8. Гавами тыңлаулар яисә жәмәгать фикер алышулары уздыру йомгаклары буенча жирле үзидарә органнары һәм район вазыйфай затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле бәяләмәләр кабул ителә, алар компетенциясенә муниципаль норматив хокукый акт проектын кабул итү яисә гавами тыңлауларга чыгару кертелгән яисә ижтимагый фикер алышулар кабул ителә.

9. Гавами тыңлаулар нәтижәләре Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының рәсми сайтында түбәндәге адрес буенча басылырга (халыкка житкерелергә) тиеш: <http://saby.tatarstan.ru> һәм «Бердәм дәүләт һәм муниципаль хезмәтләр (функцияләр) порталы» федераль дәүләт мәгълүмат системасында гавами тыңлаулар яисә жәмәгать тыңлаулары уздырылган көннән алып 5 календарь көннән дә соңга калмыйча бастырылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

10. Гавами тыңлауларны һәм жәмәгать фикер алышуларын оештыру һәм уздыру тәртибе район Советы раслаган гавами тыңлаулар һәм жәмәгать фикер алышулары турында нигезләмә белән билгеләнә.

11. Гавами тыңлаулар яисә жәмәгать фикер алышулары өчен каралган башка сроклар гамәлдәге законнар белән билгеләнмәгән булса, әлеге статьяда күрсәтелгән сроклар кулланыла.

Генераль планнар проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш алып бару кагыйдәләре проектлары, территорияне планлаштыру проектлары, территорияне ызанлау кагыйдәләре проектлары, территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, расланган документларның берсенә үзгәрешләр кертүне күздә тоткан проектлар, жир кишәрлегеннән яисә капитал төзелеш объектыннан файдалануның шартлыча рөхсәт ителгән төренә рөхсәт бирү турындагы карарлар проектларына, рөхсәт ителгән төзелешнең иң чик параметрларынан тайпылуга, капитал төзелеш объектларын реконструкциялүгә рөхсәт бирү турындагы карарлар проектларына, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре булмаганда, жир биләмәләреннән һәм капитал төзелеш объектларынан файдалану рөхсәт ителгән бер төрне мондый файдалануның башка төренә үзгәртү мәсьәләләре буенча шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турындагы законнар нигезендә гавами тыңлаулар яисә ижтимагый фикер алышулар үткәрелә.

17 маддә. Гражданнар жыелышы

1. Жирле әһәмиятгә мәсьәләләр турында фикер алышу, халыкка жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затлары эшчәнлегенә турында мәгълүмат бирү, инициативалы проектлар кертү һәм аларны карау мәсьәләләре турында фикер алышу өчен район территориясендә гражданнар жыелышлары үткәрелергә мөмкин. Гражданнар жыелышлары микрорайоннар, торак массивлар, кварталлар, урамнар, торак йортлар, Районның торак пунктлары буенча чакырыла.

2. Гражданнар жыелышы халык, Район Советы, Район Башлыгы инициативасы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган очракларда үткәрелә.

Инициатив проектлар кертү һәм аларны карау мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышында уналты яшькә житкән әлеге территориядә яшәүчеләр катнашырга хокуклы. Инициативалы проектларны кертү мәсьәләләрен карау һәм фикер алышу максатларында гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе Район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

3. Район Советы яки Район Башлыгы инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар жыелышы Район Советы яки район башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы белән уздырыла торган гражданнар жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә органнарының, тиешле территориядә яшәүче һәм жыелышта катнашырга хокуклы гражданнар саныннан кимендә 10 проценты булган гражданнар төркеме, әлеге

территорияләрдә урнашкан предприятие, учреждениеләр, оешмалар житәкчеләренә язма тәкъдиме буенча район Советы тарафыннан билгеләнә.

Гражданнар жыелышын үткәру турындагы тәкъдимдә аны карауга чыгарыла торган мәсьәләләр исемлегә, жыелышны уздыру вакыты һәм урыны күрсәтелергә тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә әгәр жыелышны үткәру инициативасы белән гражданнар төркеме мөрәжәгать итсә - әлегә гражданнар, аларның һәркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәу урыны адресын күрсәтеп мөрәжәгать итә.

Район Советы үзенең якындагы утырышында гражданнар жыелышын үткәру турында тәкъдим кертте.

Район Советы гражданнарның жыелышын үткәрдән аның мәгънәсезлегә мотивлары буенча баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткәру тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

6. Гражданнар жыелышын уздыру вакыты һәм аны үткәру урыны турында һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләр, шушы массакүләм мәгълүмат чарасын кулланып, жыелыш уздырылырга жиде көннән дә соңга калмыйча, почта хәбәрләреннән, квартал саен (хужалык) йөрүдән, игълан итүдән һәм башка мөмкин булган чаралардан файдаланалар. Гражданнар жыелышын әзерләүне һәм уздыруны Районның башкарма комитеты тәмин итә.

8. Жыелыш эшендә әлегә территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия гражданнар катнаша ала. Жыелышта катнашырга хокукы булган гражданнарның гомуми саны муниципаль сайлаулар уздырганга файдаланыла торган Россия Федерациясә чикләрендә булу урыны һәм яшәу урыны буенча Россия Федерациясә гражданнарын теркәүне исәпкә алу күрсәткечләре нигезендә билгеләнә.

Гражданнар жыелышы жыелышта катнашырга хокуклы гражданнар саныннан кимендә өчтән бер өлешә катнашса, хокуклы дип санала.

Жыелыш карарлары жыелышта катнашкан гражданнарның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

9. Гражданнар жыелышы жирле үзидарә органнарына һәм Районның жирле үзидарә вазыйфай затларына мөрәжәгатьләр кабул итәргә, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм Районның жирле үзидарә вазыйфай затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданнар жыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.

10. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча гражданнар жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

11. Гражданнар жыелышы тарафыннан кабул ителгән мөрәжәгатьләр жирле үзидарә органнары һәм районның жирле үзидарә вазыйфай затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш, алар мөрәжәгатьләрдә булган мәсьәләләргә хәл итү компетенциясенә кертелгән, язмача жавап жибәрү белән.

12. Гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткәру тәртибе, шулай ук гражданнар жыелышының вәкаләтләре федераль закон, әлегә Устав һәм Район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

13. Гражданнар жыелышы йомгаклары рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

18 маддә. Гражданнар конференциясә (делегатлар жыелышы)

1. Гражданнар конференциясә (делегатлар жыелышы) жирле әһәмияттәгә мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм Район халкының фикерен ачыклау зарурилыгы очрагында үткәрелә.

Район территориясенә бер өлешендә яшәүче халык арасынан гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) гражданнар жылышын чакыру авырайган очракларда үткәрелә.

2. Гражданнарны (делегатлар жылышларын) билгеләү һәм үткәрү, делегатлар сайлау тәртибе әлегә Устав һәм (яки) район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) гражданнар жылышының вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) халык, Район Советы, Район Башлыгы инициативасы белән үткәрелә. Район Советы яки Район Башлыгы инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар конференциясе Район Советы яки Район Башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы белән уздырыла торган гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) Район Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Әгәр анда сайланган делегатларның яртысынан күбрәге катнашса, гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) тулы хокуклы дип санала. Конференция карарлары (делегатлар жылышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналтынчы яшкә житкән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән икесе катнашса, хокуклы дип санала.

6. Гражданнар (делегатлар жылышлары) конференциясе нәтижәләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

19 маддә. Гражданнарны сораштыру

1. Гражданнарны сораштыру Район территориясендә халыкның фикерен ачыклау һәм жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары тарафыннан карарлар кабул иткәндә исәпкә алу өчен үткәрелә.

Сораштыру нәтижәләре тәкъдим итү характерына ия.

2. Гражданнарны сораштыруда сайлау хокукына ия Район халкы катнаша ала. Гражданнарның инициатив проектка ярдәм итү турындагы фикерен ачыклау мәсьәләсе буенча сораштыруда Район яисә аның өлеше катнашырга хокуклы, аларда уналты яшкә житкән инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә.

3. Гражданнардан сораштыру түбәндәге инициатива белән уздырыла:

1) Район Советы яки Район Башлыгы – жирле эһәмияттәге мәсьәләләр буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - Район жирләренең максатчан билгеләнешен республика һәм төбәкара эһәмияттәге объектлар өчен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен;

3) инициативалы проект тормышка ашырырга тәкъдим ителә торган уналтынчы яшкә житкән Район халкын яки аның өлешен – гражданнарның әлегә инициативалы проектны хуплау һәм ярдәм итү турында фикерләрен ачыклау өчен.

4. Гражданнардан сорашып белешүне билгеләү һәм уздыру тәртибе район Советы карары белән билгеләнә.

5. Гражданнарны сораштыру билгеләү турындагы карар жирлек Советы тарафыннан кабул ителә. Гражданнардан сорашып белешү өчен рәсми “Интернет” мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә веб-адрес буенча кулланылырга сайты мөмкин: <http://saby.tatarstan.ru>.

6. Жирлек Советының гражданнар арасында сораштыру билгеләү турында карарында түбәндәгеләр билгеләнә:

1) сораштыру үткәрү датасы һәм сроклары;

2) сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган сорауны (сорауларны) формулировкалау;

3) сораштыру үткәрү методикасы;

4) сораштыру битенең формасы;

5) сораштыруда катнашучы Район халкының минималь саны;
6) «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге Районның рәсми сайтынан файдаланып, гражданнар арасында сораштыру уздырган очракта, сораштыруда катнашучыларны идентификацияләү тәртибе.

7. Районда яшәүчеләр гражданнар арасында сораштыру үткөрү турында 10 көннән дә ким булмаган мәгълүмат житкерелергә тиеш.

8. Гражданнардан сорашып белешү эзерләүгә һәм уздыруга бәйле чараларны финанслау түбәндәгечә гамәлгә ашырыла:

1) Район бюджеты акчалары исәбеннән - Районның жирле үзидарә органнары яки Район халкы инициативасы буенча сораштыру уздырганда;

2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән - Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда.

9. Сораштыру нәтижеләре бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш. Сораштыру нәтижеләре белән Районның теләсә кайсы кешесе танышырга хокуклы. Сораштыру нәтижеләре Районның жирле үзидарә органнары тарафыннан карарлар кабул иткәндә исәпкә алынырга тиеш.

20 маддә. Жирле эһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы

1. Муниципаль норматив хокукый акт проектларын һәм жирле эһәмияттәге башка аеруча мөһим мәсьәләләргә халык фикер алышуына чыгару турында карар Район Советы инициативасы яки тиешле территориядә яшәүче гражданнар таләбе буенча, Район Советы билгеләгән тәртиптә кабул ителә.

2. Муниципаль норматив хокукый акт проекты тексты һәм халык фикер алышуына чыгарылган мәсьәләләр буенча башка материалларны халык фикер алышуына чыгару турында карар кабул ителгәннән соң 5 көннән дә соңга калмыйча массакүләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарыла, Район халкына жиберелә, халык танышырга мөмкин булган урыннарда урнаштырыла, башка ысуллар белән халыкка житкерелә.

3. Халык фикер алышуына сорау чыгару белән бер үк вакытта Район Советы фикер алышу барышында кергән тәкъдим һәм фикерләргә карау эшен оештыру срогын һәм тәртибен билгели, күрсәтелгән максат өчен махсус комиссия булдыра.

4. Район Советы үзә чыгара торган муниципаль норматив хокукый актлар проектлары һәм жирле эһәмияттәге башка аеруча мөһим сораулар буенча фикер алышуны тәэмин итә, моның өчен кирәкле шартлар тудыра.

5. Халык фикер алышуына чыгарылган сораулар буенча тәкъдим һәм фикерләргә Район Советына юлланыла.

6. Муниципаль норматив хокукый актлар проектлары һәм жирле эһәмияттәге башка мөһим сораулар буенча тәкъдимнәр һәм фикерләргә Район Советы тарафыннан карала.

7. Халык фикер алышуы йомгаклары турында халыкка бер ай вакыт эчендә хәбәр ителә.

21 маддә. Гражданнарның жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре

1. Гражданнар Районның жирле үзидарә органнарына шәхси һәм күмәк мөрәжәгатьләргә хокуклы.

2. Гражданнар мөрәжәгатьләргә «Россия Федерациясе гражданнары мөрәжәгатьләргә карау тәртибе турында» 2006 елның 2 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «Татарстан Республикасында гражданнар мөрәжәгатьләргә турында» 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданнар мөрәжәгатьләргә карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен Жирле үзидарәнең вазыйфай затлары Россия Федерациясе законнары нигезендә жаваплы.

22 маддә. Район халкы тарафыннан жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыруның һәм аны гамәлгә ашыруда катнашуның башка рәвешләре

1. Әлеге Уставта каралган федераль закон нигезендә халык тарафыннан турыдан-туры жирле үзидарә гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы белән бергә гражданныр жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формаларда катнашырга хокуклы.

2. Район халкы тарафыннан жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнә.

Жирле үзидарә органнары һәм Районның жирле үзидарә вазыйфаи затлары халыкка жирле үзидарә органнары тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашырылуда һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

III бүлек. РАЙОН СОВЕТЫ

23 маддә. Район Советы - Районның вәкиллекле жирле үзидарә органы

1. Район Советы Район жирле үзидарәсенәң даими эшләүче коллегиаль вәкиллекле органы булып тора.

2. Район Советының рәсми исеме - «Саба муниципаль Районы Советы».

3. Район Советының вәкаләтләре вакыты-5 ел.

4. Район Советы Район халкына хисап тотә һәм аның күзәтчелегендә.

5. Район Советының исеме язылган һәм Район гербы сурәтләнгән мөһер, бланклары бар.

6. Район Советы эшчәнлеген тәмин итүгә чыгымнар Район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

24 маддә. Район Советы составы

1. Район Советы 40 депутаттан тора.

2. Район Советы аның составына депутатлар Район Советының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланганда хокуклы була.

25 маддә. Район Советы депутатларын сайлау тәртибе

1. Район Советы составына Район составына керүче жирлекләр башлыклары һәм күрсәтелгән жирлекләрнең вәкиллекле органнары депутатлары, жирлек халкы санына бәйсез рәвештә, һәр жирлектән бер вәкил күләмендә вәкиллекең нормасы нигезендә жирлекләрнең вәкиллекле органнары тарафыннан үз составыннан сайланган депутатлар керә.

Район составына керә торган бер жирлекнең вәкиллеге нормасы Район Советының билгеләнгән санының өчтән береннән арта алмый.

2. Жирлекнең вәкиллекле органы депутатлары арасыннан сайланган район Советы депутаты Яңа чакырылыш тиешле жирлек вәкиллекле органының вәкаләтле составында беренче утырыштан соң бер айдан да соңга калмыйча сайланырга тиеш, шул исәптән әлеге чакырылыш органы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта да.

3. Жирлекнең вәкиллекле органы депутатлары арасыннан Район Советы депутатын сайлау яшерен тавыш бирү юлы белән башкарыла һәм күрсәтелгән орган карары белән рәсмиләштерелә.

4. Жирлек башлыгын сайлау һәм жирлекнең вәкиллекле органы депутатын район Советы депутаты итеп сайлау турындагы карар өч көн эчендә район Советына жибәрелә.

26 маддә. Район Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, Район башлыгы, жирле үзидарәнең башка сайланулы вазыйфаи заты статусы

1. Район Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, Район башлыгы, жирле үзидарәнең бүтән сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләре аны сайлаган көннән башлана һәм район Советы эшли башлаган көннән туктатыла.

Район составына керүче жирлекләр башлыкларыннан һәм әлеге жирлекләрнең вәкиллеке органнары депутатларыннан торган Район Советы депутатының вәкаләтләре район составына керүче жирлек башлыгы вазыйфасына керешкән көннән яисә әлеге жирлек составына әлеге жирлек керә торган район Советы депутаты итеп сайланган көннән башлана һәм әлеге жирлекнең яңа сайланган башлыгы вазыйфасына керешкән яисә әлеге жирлекнең депутаты Район Советы составына чираттагы сайлану турындагы карар үз көченә кергән көннән туктатыла.

2. Район Советы депутаты депутат статусы турындагы нигезләмә һәм Район Советы Регламенты нигезендә үз эшчәнлеген гамәлгә ашыра.

3. Район Советы депутаты, әлеге Устав билгеләгән очраклардан тыш, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт бурычларын үтәп, даими нигездә эшли.

Үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыру өчен район Советы депутатына аена ике эш көненең эш урынын (вазыйфасын) саклап калу гарантияләнгән.

4. Район Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, Район башлыгы, жирле үзидарәнең башка сайланулы вазыйфаи заты статусына бәйле чиклүүләр федераль законнар белән билгеләнә.

5. Район Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, Район башлыгы, жирле үзидарәнең бүтән сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләре чоры Татарстан Республикасы законы нигезендә Район уставы белән билгеләнә.

6. Район Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, Район башлыгына, жирле үзидарәнең бүтән сайланулы вазыйфаи затына законнар, әлеге Устав, район Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тәэмин ителә.

7. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук ишегалды эчендәге территорияләрдә, аларны үткөрү тормыш тәэмин итү, транспорт яки социаль инфраструктура, элемент объектларының эшчәнлеген бозмаса, жәяүлеләр һәм (яки) транспорт чаралары хәрәкәтенә комачаулау тудырмаса яки гражданның торак биналарга яки транспорт яки социаль инфраструктура объектларына керүенә комачауламаса, үткәрелә. Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарының яисә жирле үзидарә органнарының мондый очрашулар турында хәбәрә таләп ителми. Шулай ук вакытта депутат күрсәтелгән органнарда аларны уздыру датасы һәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

8. Район башкарма комитеты депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен махсус билгеләнгән урыннар билгели, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгели.

9. Ачык агитация чаралары жылышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә уздырыла.

10. Район Советы депутаты сайлаучылары белән жылышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган гавами чара формасында сайлаучылар белән очрашуларны оештыруга яки үткөрүгә комачаулау үзе артыннан Россия Федерациясе законнары нигезендә административ җаваплылык китерә.

11. Район Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасы, район башлыгы, жирле үзидарәнең бүтән сайланулы вазыйфай заты үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы түбәндәгеләргә хокуксыз:

1) эшмәкәрлек эшчәнлегә белән шәхсән яки ышанычлы затлар аша шөгыйльләнергә;
2) коммерция яисә коммерциягә карамаган оешма белән идарә итүдә катнашу, түбәндәге очрактардан тыш:

а) сәяси партия, һөнәр берлеге органы, шул исәптән жирле үзидарә органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайлау органы тарафыннан түләүсез идарәдә катнашу, башка ижтимагый оешманың, торак, торак төзелеше, гараж кооперативларының, күчемсез милек милекчеләре ширкәтенең гомуми жылышында (конференция) катнашу;

б) коммерциягә карамаган оешма идарәсендә (сәяси партия идарәсендә катнашудан тыш, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы тарафыннан, башка ижтимагый оешманың съездында (конференциясендә) яисә гомуми жылышында, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының, күчемсез мөлкәт милекчеләре ширкәтләренең Татарстан Республикасы законында билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Башлыгына (Рәискә) алдан хәбәр итеп, катнашудан тыш) катнашу;

в) Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре советында, муниципаль берәмлекләренең башка берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында түләүсез нигездә муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен кайгырту;

г) муниципаль берәмлек исемнән оешманың гамәлгә куючысы вәкаләтләрен башкару тәртибен яисә муниципаль милектә булган акцияләр (устав капиталында катнашу өлешләре) белән идарә итү тәртибен билгели торган муниципаль хокукый актларга таянып, муниципаль берәмлек гамәлгә куючысы (акционеры, катнашучысы) булган оешманың идарә органнарында һәм ревизия комиссиясендә түләүсез нигездә муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен кайгырту;

д) федераль законнарда каралган башка очрактар;

3) мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш, бүтән түләүле эшчәнлек белән шөгыйльләнергә. Бу очракта, әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүе яки Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, укыту эшчәнлегә, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек чит дәүләт, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм граждандлыгы булмаган затлар акчалары хисабына финанслана алмый;

4) Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яки күзәтчелек советлары, Россия Федерациясе территориясендә эшләүче чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәткә карамаган оешмалар һәм аларның структур бүлекчәләре составына керергә.

12. Район Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасы, Район башлыгы, жирле үзидарәнең башка сайланулы вазыйфай заты даими нигездә вәкаләтләрен гамәлгә ашыра торган, граждандлыгы, административ яисә жинаять эше буенча йә административ хокук бозу турындагы эш буенча яклаучы яисә вәкил (законлы вәкиллеке очрактарыннан тыш) сыйфатында катнаша алмый.

Район Советы депутатларының, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзаларының, Район башлыгының, жирле үзидарәнең бүтән сайланулы вазыйфай затының вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә әлегә Устав белән билгеләнә.

13. Район Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрәдәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны үтәргә, вазыйфаларны башкарырга тиеш. Депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты вәкаләтләре "коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрәдәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда, "дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның

чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында" 2012 елның 3 декабрдәгә 230-ФЗ номерлы Федераль законда, "аерым категория затларның аерым категорияләренә счетлар (кертемнәр) ачуны һәм аларны (кертемнәр) ачуны, акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләргә саклауны тыю турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда башкасы каралмаган булса, чит ил финанс инструментларына ия булырга һәм (яки) файдаланырга".

14. Район Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгзасы, район башлыгы тарафыннан коррупциягә каршы тору турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә тапшырыла торган керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында белешмәләргә дөреслеген һәм тулылыгын Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Башлыгы (Рәис) карары буенча тикшерү уздырыла.

15. Әлеге статьяның 14 өлеше нигезендә уздырылган тикшерү нәтижәсендә «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрдәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «Дәүләт Вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрдәгә 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Аерым категориядәгә затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм булдыруны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы башлыгы күрсәтелгән затлар вәкаләтләрен, жирле үзидарә органының сайланган эгзасына карата билгеләнгән вакытыннан алда тавыш бирү яисә аларны куллану турында гариза белән мөрәҗәгать итә.

16. Үз керемнәре, чыгымнары, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дөрес булмаган яисә тулы булмаган белешмәләр биргән жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затына, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләргә тапшырган Район Советы депутатына, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгзасына, Район башлыгына, жирле үзидарәнең бүтән сайланулы вазыйфай затына, әгәр бу белешмәләргә бозып күрсәтү җитди булмаса, түбәндәгә җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

1) кисәтү;

2) Район Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгзасын Район Советында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфасын биләү хокукыннан мәхрүм итеп, аның вәкаләтләре чоры тәмамланганчыга кадәр жирле үзидарәнең сайланулы органын азат итү;

3) аның вәкаләтләре вакыты тәмамланганчы, даими нигездә вәкаләтләргә гамәлгә ашыру хокукыннан мәхрүм итеп, даими нигездә вәкаләтләргә гамәлгә ашырудан азат итү;

4) үз вәкаләтләре чоры туктатылганчы Район Советында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфалар биләүне тыю;

5) вәкаләтләре чоры туктатылганчы даими нигездә вәкаләтләр башкаруны тыю.

17. Район Советы депутатына, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгзасына, Район башлыгына, жирле үзидарәнең бүтән сайланулы вазыйфай затына әлеге статьяның 16 өлешендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын куллану турында карар кабул итү тәртибе Татарстан Республикасы законы нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.

18. Район Советы депутаты депутатларның түбәндәгә йөкләмәләргә үз эченә алырга тиешле депутатлар этикасы кагыйдәләргә үтәргә тиеш:

1) шәхсән яисә аның якин туганнарына кагылышлы мәсьәләләргә хәл иткәндә жирле үзидарәнең башка органнары, оешмалар, вазыйфай затлар, муниципаль хезмәтләр һәм гражданныр эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусыннан файдаланмау;

2) депутат вазыйфаларын объектив башкаруда шик уятырга мөмкин булган тәртиптән тыелырга, шулай ук аның дәрәжәсенә яисә район Советы абруена зыян китерергә сәләтле конфликтлы хәлләрдән качарга;

3) мәнфәгатьләр каршылыгы барлыкка килү куркынычы булганда - шәхси кызыксыну депутат вазыйфаларын объектив үтәүгә йогынты ясый яисә йогынты ясый ала торган вәзгыять, - бу хакта район Советына хәбәр итәргә һәм аның әлеге конфликтны булдырмауга яисә жайга салуга юнәлдерелгән карарын үтәргә;

4) халык алдында чыгыш ясаганда район Советы билгеләгән кагыйдәләргә үтәргә;

5) үзенә вазыйфаи бурычларын үтәүгә бәйлә рәвештә мәгълүм булган федераль законнар нигезендә конфиденциаль характердагы белешмәләргә караган белешмәләргә яисә хезмәт мәгълүматын фаш итәргә яисә муниципаль хезмәткә бәйлә булмаган максатларда файдаланырга;

5) физик һәм юридик затлардан вазыйфаи дәрәжәгә бәйлә рәвештә яисә вазыйфаи бурычларын үтәүгә бәйлә рәвештә бүләкләүләр (бүләкләр, акчалата кызыксындыру, ссудалар, хезмәт күрсәтүләр, күңел ачулар, ял итү, транспорт чыгымнары өчен түләү һәм башка бүләкләр) алырга.

19. Муниципаль вазыйфаны биләүче Депутат, жирле үзидарәнен сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнен сайланулы вазыйфаи заты, муниципаль вазыйфаны биләүче башка зат чикләүләргә һәм тыюларны үтәмәгән, мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау яисә жайга салу турындагы таләпләр һәм коррупциягә каршы көрәш максатларында федераль законнарда билгеләнгән бурычларны үтәмәгән өчен, мондый чикләүләргә, тыюларны һәм таләпләргә үтәмәгән, шулай ук мондый вазыйфаларны үтәмәгән очракта «Коррупциягә каршы тору» 2008 елның 25 декабрдәге 273-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясындагы 3 - 6 өлешләрендә каралган тәртиптә күрсәтелгән затларга бәйлә булмаган хәлләр нәтижәсе дип таныла.

27 маддә. Район Советы депутатының район халкы белән үзара мөнәсәбәте

1. Район Советы депутаты район халкы, шулай ук предприятие, оешма, дәүләт органнары һәм район территориясендә урнашкан башка органнар белән элемтәдә тора.

2. Район Советы депутаты жирлектә яшәүчеләр алдында хисап тоты, аның вәкиле булып тора, үз эше турында район Советы эше турында даими мәгълүмат бирә, шулай ук халыкны кабул итә.

3. Район Советы депутаты район халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәмин итү буенча законнарда каралган чараларны күрергә, шул исәптән алардан кергән тәкъдимнәргә, гаризаларны, шикаятьләргә карарга, аларда булган мәсьәләләргә дәрәжә һәм үз вакытында хәл итәргә тиеш.

28 маддә Яңа сайланган Район Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш район Советы депутатларның билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланган көннән алып 30 көннән дә соңга калмыйча беренче утырышка жыела. Сайлаулардан соң район Советының беренче утырышын Район Советының алдагы чакырылышы белән сайланган район Башлыгы, ә ул булмаганда Район Башкарма комитеты житәкчесе чакыра һәм әзерли.

2. Сайлаулардан соң район Советының беренче утырышын район Башлыгын сайланганчы район Советының яше буенча иң өлкән депутаты ача һәм алып бара.

29 маддә. Район Советы компетенциясе

Район Советы компетенциясендә:

- 1) район Уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү, муниципаль хокукый актлар чыгару;
- 2) Саба муниципаль районының рәсми символларын билгеләү;
- 2) Район бюджеты һәм аның үтәләше турында хисап проекты;
- 4) жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару, салымнар һәм жыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә аларны түләү буенча ташламалар билгеләү;
- 5) районның социаль-икътисади үсеш стратегиясен раслау;
- 6) чикләренә үзгәртү, районны үзгәртеп кору турындагы инициативаны күрсәтү;
- 7) Жирле референдум билгеләү;
- 8) район Башлыгын сайлау;
- 9) Район Башлыгы урынбасарын сайлау;
- 10) Район башлыгына һәм жирле үзидарәнең башка сайланулы вазыйфаи затларына, Район Советы депутатларына, муниципаль хезмәткәрләргә һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренә һөнәри белем бирүне һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыру, муниципаль хезмәт өчен кадрлар әзерләүне оештыру, муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында һәм муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган тәртиптә оештыру;
- 11) район Башкарма комитеты житәкчесен билгеләп кую, аның отставкасын кабул итү;
- 12) район Башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренә чик санын билгеләү;
- 13) район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасын биләүгә конкурс үткәру тәртибен билгеләү, конкурс комиссиясе әгъзаларын билгеләү;
- 14) Контроль-хисап палатасы турында нигезләмәне, Финанс-бюджет палатасы турында нигезләмәне һәм мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы турында нигезләмәне раслау;
- 15) районның сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләп кую;
- 16) район чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне билгеләү;
- 17) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;
- 18) районның муниципаль милкендәге мөлкәткә идарә итү һәм аның белән эш итү тәртибен билгеләү;
- 19) муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзү, үзгәртеп оештыру һәм бетерү турында карарлар кабул итү тәртибен, шулай ук муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан күрсәтелә торган хезмәтләргә тарифлар билгеләү тәртибен һәм, әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан башкарыла торган эшләр тәртибен билгеләү;
- 20) районның муниципаль хезмәттәшлек оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү;
- 21) районның жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәмин итү тәртибен билгеләү;
- 22) жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә органнарындагы вазифаи затлар тарафыннан жирле әһәмияткә ия мәсьәләләренә хәл итү вәкаләтләрен үтәүне контрольдә тоту.
- 23) районны территориаль планлаштыру документларын, Россия Федерациясенә шәһәр төзелеше кодексы нигезендә башка шәһәр төзелеше документларын раслау;
- 24) гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен финанс һәм матди ресурсларның жирле резервларын булдыру һәм алардан файдалану тәртибен билгеләү;
- 25) жирлекләренә бюджет тәмин ителеше дәрәжәсен тигезләү өчен район бюджетыннан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;
- 26) массакүләм мәгълүмат чараларын гамәлгә кую;
- 27) район Уставын һәм район Советы карарларын аңлату;
- 28) эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча район Советы Регламентын һәм башка карарлар кабул итү;
- 29) район Советы аппараты турындагы нигезләмәне раслау;

30) район башлыгын отставкага чыгару турында карар кабул итү;

31) районның контроль-хисап палатасы рәисен һәм әгъзаларын (аудиторларны) билгеләнгән тәртиптә билгеләп кую;

32) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль районнарның вәкилләккә органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлегә Устав тарафыннан район Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Район Советы район башлыгының, башкарма комитет башлыгының эшчәнлекләренә нәтижәләре, жирле администрация һәм район башлыгының ведомство буйсынуындагы башка жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында, шул исәптән район Советы куйган мәсьәләләргә хәл итү турындагы еллык хисапларын тыңлый.

30 маддә. Район Советының эш тәртибе

1. Район Советының эш тәртибе әлегә Устав һәм район Советы Регламенты белән билгеләнә.

2. Район Советы эшенә төп рәвеш аның район Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләргә хәл ителә торган утырышларыннан гыйбарәт.

3. Әгәр район Советы утырышында район Советының сайланган депутатлары санының кимендә 50 проценты катнашса, ул тулы хокуклы була.

4. Район Советының чираттагы утырышлары кирәк саен үткәрелә, әмма кимендә өч айга бер тапкыр уздырыла. Чираттан тыш утырышлар район Башлыгы яки депутатлар төркеме инициативасы белән район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән берә чакырыла.

5. Совет утырышлары район Башлыгы тарафыннан чакырыла. Район Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырышка - аны үткәргүгә бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Район Советының һәр утырышында беркетмә алып барыла. Беркетмәгә сессияне уздыру датасы, урыны һәм вакыты турындагы белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр санап үтелә һәм, тавыш бирү йомгакларын күрсәтеп, кабул ителгән барлык карарлар теркәлә. Район башлыгы район Советы утырышы беркетмәсенә имза салганнан соң, аның белән районның теләсә кайсы кешесә таныша ала.

7. Район Советы утырышында һәр депутат бер тавышка ия. Район Советы депутаты шәхсән үзе тавыш бирү хокукын гамәлгә ашыра. Район Советы утырышында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрен куллану очраклары әлегә Устав, район Советы Регламенты белән билгеләнә.

31 маддә Район Советы эшчәнлеген оештыру

1. Район Советы эшчәнлеген район башлыгы оештыра.

2. Район Советы Регламенты нигезендә, район Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләргә алдан карау һәм эзерләү өчен, депутатлар арасынан, район Башлыгынан һәм аның урынбасарларыннан тыш, район Советы эшчәнлегенә төп юнәлешләргә буенча даими комиссияләр төзелә, шулай ук вакытлы комиссияләр төзелергә мөмкин.

3. Муниципаль программаларны, район Советы карарлары проектларын эзерләү, район Советы каршындагы район карамагына кертелгән мөһим мәсьәләләр турында фикер алышу өчен депутатлар, район Башкарма комитеты, җәмәгәт берләшмәләре, оешма һәм предприятие вәкилләре, белгечләр, экспертлар һәм район халкы составында эшче, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәргә төзелергә мөмкин.

4. Район Советы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башка төрләр тәмин итүне район Советы аппараты башкара.

32 маддә. Район Советының контроль функцияләрен гамәлгә ашыру

1. Район Советы район территориясендә әлеге Устав нигезләмәләренен, район Советы кабул итә торган норматив актларның, район бюджеты үтәлешен, бюджеттан тыш фонд акчаларыннан, район үсеше программаларыннан файдалануны, район Башкарма комитеты һәм аның житәкчесе эшчәнлеген контрольдә тотта.

2. Районның жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан закон, әлеге Устав һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, район Советы, район Башлыгы карары белән, депутатлардан әлеге фактларны тикшерү өчен вакытлы контроль комиссияләре төзелә ала.

3. Закон нигезендә, район Советы, район Башлыгы карары белән район бюджеты акчаларын максатчан файдалану, муниципаль милекне файдалануның нәтижәләгә, шулай ук район Башкарма комитеты финанс-хужалык эшчәнлегенен башка мәсьәләләре буенча тикшерүләр (ревизияләр) үткәрелергә мөмкин. Тикшерүләр (ревизияләр) үткәргүгә билгеләнгән тәртиптә бәйсез аудиторлар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре жәлеп ителергә мөмкин.

4. Район Башкарма комитеты, аның житәкчесе, предприятие, учреждение, оешма, вазыйфаи затлар, әгәр законда башкача билгеләнмәгән булса, район Советы, аның контроль комиссияләре, район Советы депутаты мөрәҗәгатә буенча район Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча соратып алына торган мәгълүматны бирергә, ә закон, муниципаль норматив-хокукый актлар бозылган очракта, закон бозуларны бетерү һәм гаепле затларны жаваплылыкка тарту өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

5. Район Советы, контроль функцияләр башкарганда, район Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-боеру эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

33 маддә. Район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Район Советы вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

1) район Советының үз-үзен таркату турында карар кабул итүе; Шулай ук вакытта үз-үзен таркату турындагы карар әлеге Устав тәртибендә кабул ителә;

2) «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган нигезләрдә һәм тәртиптә район Советын тарату;

3) Татарстан Республикасы Югары суды карары үз көченә керү турында әлеге составның район Советы депутатларының, шулай ук исәптән депутатларның үз вәкаләтләрен туктатуга бәйле рәвештә;

4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла торган районны үзгәртеп кору;

5) район чикләрен үзгәртү нәтижәсендә район сайлаучылары санын 25 проценттан артыгракка арттыру;

6) гражданның турыдан-туры ихтиярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль норматив хокукый актны бастырып чыгару срогы бозылган очракта.

2. Район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга аның депутатларының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылуга сәбәп була.

3. Район Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, жирлекләренен вәкилләкле органы бер ай дәвамында район Советы составына башка депутатлар сайларга тиеш.

34 маддә. Район Советының үз-үзен таркату турында карар кабул итү тәртибе

1. Район Советының үз-үзен таркату турындагы карар район Башлығы яисә депутатлар төркеме инициативасы белән район Советы депутатларының билгеләнгән санының кимендә яртысы күләмендә кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен таркату турында карар кабул итү инициативасы түбәндәге очрақларда тәкъдим ителә алмый:

1) район Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;

2) район бюджетын кабул итү һәм аның үтәләше турында хисап раслау чорында;

3) район Башлығының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очрақта, яңа район Башлығын сайлаганчы.

3. Район Советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдимендә үз-үзен тарату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа рөхсәтнең сәбәпләрен нигезләүче башка материаллар да өстәлергә мөмкин.

4. Мәсьәләне алдан карау өчен үз-үзен таркату арасынан район Советы карары белән комиссия төзелә. Район Советы карары буенча яки район Башлығы карары буенча район Советының үз-үзен таркатуы турындагы мәсьәлә гавами тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Район Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карау дәвамлылығы район Советы депутатлары һәм район халкы тарафыннан үз-үзләрен таркату инициативасы буенча һәрьяклап һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзен таркату турында карар, үз-үзен таркату турындагы инициативаны тәкъдим иткән көннән, ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Район Советының үз-үзен таркату турындагы карар район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яшерен тавыш бирү юлы белән тавышларның өчтән икесе тарафыннан кабул ителә.

7. Район Советы үз-үзен таркату турында тәкъдимнәр кире кагылган очрақта, үз-үзен таркату турындагы кабат инициатива үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да иртәрәк булмаган вакытта күрсәтелергә мөмкин.

35 маддә. Район Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Район Советы депутаты вәкаләтләре түбәндәге очрақларда вакытыннан алда туктатыла:

1) үлгәндә;

2) үз теләге белән отставка;

3) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылса;

4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылса яисә вафат дип игълан ителсә;

5) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;

6) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;

7) Россия Федерациясе гражданлығын яки чит ил дәүләте гражданлығын туктату - Россия Федерациясе халыкара килешүендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил дәүләте гражданлығы (подданство) булу яисә чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы башка документ Россия Федерациясе гражданы яисә Россия Федерациясе халыкара килешүе нигезендә жирле үзидарә органнарына сайланырга хокукы чит ил гражданы булырга хокукы, әгәр Россия Федерациясенә халыкара килешүендә башкасы каралмаган булса;

8) сайлаучылар тарафыннан Район составына керүче жирлекнең тиешле вәкиллеке органы депутаты буларак чакыртып алу;

9) Район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яки аның жирлек Башлығы яисә жирлекнең тиешле вәкиллеке органы депутаты буларак вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;

10). хәрби хезмәткә чакырылу яки аны алыштыручы альтернатив граждан хезмәтенә жиһәрү;

11) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләргә үтәмәү;

12) «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрәндәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлары (кертемнәре) булуны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» 2013 елның 07 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны, бурычларны үтәмәү;

13) федераль законнарда билгеләнгән башка очрактарда.

2. Әлегә статьяның 1 өлешендәге 1-7, 10-12 пунктларында күрсәтелгән очрактарда район Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турындагы карар Район Советы тарафыннан кабул ителә, анда район Советы депутаты вәкаләтләрен туктату көне билгеләнә. Район Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында Район Советы карары вәкаләтләргә вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән алып 30 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә, ә бу нигез Район Советы утырышлары арасында барлыкка килгән очракта - шундый нигез барлыкка килгән көннән алып өч айдан да соңга калмыйча.

3. Әлегә статьяның 1 өлешендәге 8 пунктында каралган очракта, Район Советы депутаты вәкаләтләргә жирлекнең тиешле вәкиллекле органы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләрен рәсми бастырып чыгарган көннән туктатыла.

4. Әлегә статьяның 1 өлешендәге 9 пунктында каралган очракта Район Советы депутаты вәкаләтләргә Район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктаткан йә жирлек башлыгының яисә жирлек вәкиллекле органы депутатының вәкаләтләргә вакытыннан алда туктатылган көннән туктатыла.

5. Район Советы депутаты вәкаләтләргә вакытыннан алда туктатылган очракта, тиешле жирлекнең вәкиллекле органы депутатлары арасынан күрсәтелгән орган бер ай эчендә Район Советы составына башка депутатны сайларга тиеш.

6. Татарстан Республикасы башлыгының (Раиса) Район Советы депутаты вәкаләтләргә вакытыннан алда туктату турында гаризасы белән мөрәжәгать иткән очракта, вәкаләтләргә вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көн шушы гариза советына кергән көн була.

20. Муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутатының вәкаләтләргә муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы карары белән муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы утырышларында алты ай рәттән житди сәбәпләрсез депутат булмаган очракта вакытыннан алда туктатыла.

IV БҮЛЕК. РАЙОН БАШЛЫГЫ

36 маддә. Район Башлыгы-районның иң югары вазыйфаи заты

1. Район Башлыгы районның иң югары вазыйфаи заты булып тора.

Район Башлыгы район Советы тарафыннан сайлана һәм аның хәлиткеч тавыш хокукына ия рәисе вәкаләтләргә башкара.

3. Район башлыгы вазыйфасының рәсми атамасы - «Саба муниципаль районы башлыгы».

37 маддә. Район Башлыгын сайлау тәртибе

1. Район Советы муниципаль район Советының вәкаләтләре срогына тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, район Башлыгы яна сайланган район Советының беренче утырышында район Советы депутатлары арасыннан яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.

Район башлыгын сайлау район Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасыннан, шул исәптән район халкының, иҗтимагый берләшмәләренең, Татарстан Республикасы башлыгының (Раиса) тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Әгәр жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан күбрәге аны сайлау өчен тавыш бирсә, депутат жирлекнең сайланган Башлыгы булып санала.

3. Район башлыгы сайлангандан соң түбәндәге ант китерә:

«Район Башлыгының миңа йөкләнгән югары вазыйфасын башкарганда Россия Федерациясе Конституциясе һәм законнарын, Татарстан Республикасы Конституциясе һәм законнарын, район Уставын үтәргә, район халкының мул тормышын тәмин итү, кеше һәм гражданлык хокукларын һәм ирегән яклау өчен барлык көчемне куярга һәм белемне кулланырга ант итәм».

38 маддә. Район Башлыгы статусы

1. Район Башлыгы даими нигездә эшли.

2. Район Башлыгы үз эшчәнлегендә федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә район халкы һәм район Советы контролендә һәм аңа хисап тотат.

3. Район башлыгы үзенең эшчәнлегенә турында район Советы алдында елына бер мәртәбә хисап тотат.

4. Район башлыгы “Коррупциягә каршы көрәш турында” 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда, “Дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп торы турында” 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль законда, “Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлары (кертемнәре) булуны, акчалар һәм кыйммәтле эйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында” 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш.

Район башлыгы «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясындагы 3 - 6 өлешләрендә каралган тәртиптә чикләүләргә һәм тыюларны үтәмәгән, мәнфәгатьләр конфликтын булдырмаган яисә жайга салу турындагы таләпләргә үтәмәгән һәм коррупциягә каршы көрәш максатларында федераль законнарда билгеләнгән бурычларны үтәмәгән өчен жаваплылыктан азат ителә.

39 маддә. Район Башлыгы вәкаләтләре

Район Башлыгы:

1) районны башка муниципаль берәмлекләренең жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданнар һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә тәкъдим итә, ышанычнамәсез район исеменнән эш итә;

2) район Советы эшен оештыра, район Советы утырышларын жыйа һәм аларда рәислек итә;

3) әлеге Устав билгеләгән тәртиптә район Советы кабул иткән норматив хокукый актларга кул куя һәм халыкка житкерә;

4) үз вәкаләтләре чикләрендә район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;

5) район Башкарма комитеты житәкчесе белән контракт төзи;

6) район Советы эшендә хәбәрдарлык һәм жәмәгәтчелек фикерен исәпкә алу буенча чаралар күрә;

- 7) гражданнарны кабул итүне, аларның мөрәжәгатьләрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карауны оештыра;
- 8) район Советы утырышлары беркетмәләренә имза куя;
- 9) район Советы аппараты эше белән житәкчелек итә;
- 10) район Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга сала;
- 11) район Советын карап тоту һәм аның эшчәнлеген тәмин итү өчен район бюджетында каралган чыгымнар буенча эш итүче булып тора;
- 12) закон һәм әлеге Устав нигезендә гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча район Советының хокукый актын кабул итүне оештыра;
- 13) район жирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, башка федераль органнар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, район территориясендә гамәлдә булган органнары белән кирәкле хезмәттәшлеген тәмин итә;
- 14) Район исеменнән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнары белән шартнамәләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек итү һәм гамәлләрне координацияләү турында килешүләр төзи;
- 15) Башкарма комитет тарафыннан жирле эһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү һәм Казан шәһәре жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итә;
- 16) «Россия Федерациясендә дәүләти-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык турында һәм Россия Федерациясенң аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2015 елның 13 июлендәге 224-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә муниципаль-хосусый партнерлык өлкәсендә вәкаләтләренә гамәлгә ашыруга вәкаләтле жирле үзидарә органын билгели;
- 17) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль район Башлыгы карамагына кертелгән башка вәкаләтләренә, шулай ук әлеге Устав, район Советы карарлары белән район Башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

40 маддә. Район Башлыгы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Район Башлыгының вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатыла:
 - 1) үлгәндә;
 - 2) үз теләге белән отставка;
 - 3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74.1 статьясы нигезендә отставкага китү;
 - 4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфасыннан ваз кичү;
 - 5) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылса;
 - 6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылса яисә вафат дип игълан ителсә;
 - 7) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;
 - 8) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;
 - 9) Россия Федерациясе гражданлыгы тукталу яки Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил гражданының аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланьрга хокуклы чит ил гражданлыгы тукталу, Россия Федерациясе гражданының яки, Россия Федерациясенң халыкара шартнамәсендә башкасы каралмаган булса, Россия Федерациясенң халыкара шартнамәсе нигезендә жирле үзидарә органнарына

сайланьрга хокуклы чит ил гражданының чит ил гражданлыгы (подданлыгы) булу яки яшәүгә рөхсәт яисә чит ил территориясендә гражданның даими яшәү хокукын раслый торган башка документы булу ;»;

10) жирлекнең тиешле вәкиллекле органы депутаты буларак сайлаучылар тарафыннан чакырып алынганда;

11) сәламәтлеге торышы буенча суд тәртибендә билгеләнгән ныклы сәләтсезлекне район Башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашырырга;

12) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла торган районны үзгәртеп кору; шулай ук район бетерелгән очракта;

13) район чикләрен үзгәртү нәтижәсендә муниципаль берәмлек сайлаучылары саны 25 проценттан артыгракка арттыру;

14) гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогы бозылганда;

15) 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»гы федераль закон;

16) «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрәндәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлары (кертемнәре) булуны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» 2013 елның 07 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны, бурычларны үтәмәү;

2. Район Башлыгының вәкаләтләре, Россия Федерациясе Президентының ышанычын югалтуга бәйле рәвештә, түбәндәге очрактарда вакытыннан алда туктатыла:

1) «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлар (кертемнәр) булдыруны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» 2013 елның 07 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән тыюны муниципаль район башлыгы, аларның ире (хатыны) һәм балигъ булмаган балалары тарафыннан үтәмәү.

3. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1 - 10 пунктларында күрсәтелгән нигезләрдә район башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, районның яңа башлыгын сайлау вәкаләтләр шул рәвешле туктатылган көннән алып алты айдан да соңга калмыйча гамәлгә ашырыла.

Шул ук вакытта, әгәр вакыты чыкканчы, район Советы вәкаләтләре вакыты алты айдан да ким калса, район башлыгын район Советы составыннан сайлау яңа сайланган район Советының беренче утырышында гамәлгә ашырыла.

4. Район Советы аны отставкага чыгару турында карар кабул иткән Район башлыгы күрсәтелгән карарга шикаять бирү турындагы гариза белән мондый карар рәсми басылып чыккан көннән соң 10 көн эчендә судка мөрәжәгать итәргә хокуклы. Суд гаризаны карарга һәм гариза биргән көннән соң 10 көннән дә соңга калмыйча карар кабул итәргә тиеш.

Район башлыгы яисә Район Башкарма комитеты житәкчесе, Татарстан Республикасы башлыгы (Раис) вазыйфасыннан баш тарту турында хокукый акт чыгарган очракта, рәсми басылып чыккан көннән алып 10 көн эчендә әлеге хокукый актка шикаять белдерергә хокуклы. Суд шикаятьне карарга һәм карар аны биргән көннән соң 10 көннән дә соңга калмыйча кабул итәргә тиеш.

5. Татарстан Республикасы башлыгының (Раиса) хокукый акты нигезендә вакытыннан алда туктатылган район башлыгы район башлыгы вазыйфасыннан ваз кичү турында йә район башлыгын отставкага чыгару турында карар нигезендә әлеге хокукый актка яисә суд тәртибендә карарга шикаять биргән очракта, район Советы район башлыгын үз составыннан сайлау турында карар кабул итәргә хокуклы түгел.

41 маддә. Район Башлыгы урынбасары

1. Район Башлыгы тәкъдире белән район Советы депутатлары арасынан район Башлыгы урынбасары сайлана.

Район башлыгы урынбасарлары яшерен яки ачык тавыш бирү юлы белән сайлана. Тавыш бирү ысулын сайлау турындагы карар Район Советы Карары белән билгеләнә.

2. Әгәр жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан күбрәге аны сайлау өчен тавыш бирсә, депутат жирлекнең сайланган Башлыгы булып санала.

3. Район Башлыгы урынбасары район Советы регламентында билгеләнгән вазыйфаларны бүлү нигезендә вазыйфаларны үти, район Башлыгы йөкләмәләрен үти, шул исәптән районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү вәкаләтләренә дә ия.

Район башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган яисә суд карары буенча аны сак астына алу яки вазыйфасыннан вакытлыча читләштерү рәвешендә процессуаль мәжбүр итү чаралары кулланылган очракта, ул вакытлыча вафат булган (авыру яки отпуск белән бәйлә) очракта яисә үз бурычларын үтәү мөмкинлегенә булмаган очракта, аның вәкаләтләрен вакытлыча Район башлыгы урынбасары башкара.

4. Район Башлыгы район Советына даими нигездә урынбасар сайларга тәкъдим итәргә хокуклы.

5. Район Башлыгы урынбасары вәкаләтләре әлеге Уставның 35 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

6. Район Башлыгы урынбасары теләсә кайсы вакытта Район Советы карары белән, Район Башлыгы инициативасы белән кабул ителгән яки Район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше булган депутатлар төркеме таләбе буенча да вазыйфасыннан алынырга мөмкин. Район Башлыгы урынбасарын алу турында карар Район Советы депутатларының билгеләнгән санына күпчелек тавыш белән кабул ителә.

7. Район Башлыгы урынбасары "Коррупциягә каршы көрәш турында" 2008 елның 25 декабреннән 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнары аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында" 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, "Аерым категорияләрдәге затларның счетлар (кертемнәр) ачуны һәм аларга ия булуны, Россия Федерациясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында акча чаралары яки кыйммәтләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында" 2013 елның 7 маеннан 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш.

V. Бүлек РАЙОН БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

42 маддә. Районның Башкарма комитеты - район жирле үзидарәсенә башкарма-күрсәтмә органы.

1. Авыл жирлегенә башкарма комитеты авыл жирлегенә жирле үзидарәсенә башкарма-боеру органы булып тора.

2. Район Башкарма комитетының рәсми исеме - «Саба муниципаль районы башкарма комитеты».

3. Район Башкарма комитеты район Советы, район Башлыгы һәм район халкы контролендә һәм аңа хисап тотат.

4. Район Башкарма комитетының район гербы сурәтләннгән мөһер, бланклары, шулай ук Башкарма комитетка Граждан хәле актларын дәүләт теркәвенә алу вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән Россия Федерациясе гербы сурәте төшерелгән түгәрәк мөһер бар.

Район Башкарма комитеты эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

43 маддә. Район Башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитет структурасы Район Башкарма комитеты житәкчесе тәкъдиме буенча район Советы тарафыннан раслана.

2. Район Башкарма комитеты структурасына Башкарма комитет житәкчесе, аның урынбасарлары, тармак (функциональ) һәм (яисә) территориаль органнары керә.

44 маддә. Башкарма комитетының вәкаләтләре

1. Районның Башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:

- бюджет проектын (бюджет проектын һәм уртача вакытка исәпләннгән финанс планын) төзүне тәмин итә;

- кирәкле документлар һәм материаллар белән район бюджеты проектын (бюджет проектын һәм урта сроклы финанс планы) район Советы раславына кертә;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә бюджетара трансфертларны бүлү методикасын һәм (яисә) бирү тәртибен эшли һәм раслый;

- район бюджетының үтәлешен һәм бюджет хисаплылыгын төзүне тәмин итә, район бюджеты үтәлеше турында отчетны район Советына раслауга тапшыра;

- муниципаль бурыч белән идарә итүне тәмин итә;

- стратегик планлаштыру өлкәсендә элекке Устав тарафыннан район Советы вәкаләтләренә билгеләннгән вәкаләтләрдән тыш, «Россия Федерациясендә стратегик планлаштыру турында» 2014 елның 28 июнендәге 172-ФЗ номерлы Федераль законда каралган вәкаләтләренә гамәлгә ашыра;»;

- Район бюджеты үтәлешен оештыра;

- районның икътисады һәм социаль өлкәсе торышын характерлаучы статистик күрсәткечләренә жыюны оештыра һәм элекке дәүләт хакимияте органнарына законнарда билгеләннгән тәртиптә тапшыра;

- жирлекләренң бюджет тәмин ителеше дәрәжәләрен бюджет акчалары хисабына тигезләүне тәмин итә;

- Район Советы карарлары нигезендә муниципаль бурыч алулар, муниципаль кыйммәтле кәгазьләр чыгару, кредитлар алу, муниципаль гарантияләр бирү юлы белән гамәлгә ашыра һәм муниципаль милек сала

2) жирлек территориясендә муниципаль милек белән идарә итү, предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:

- муниципаль милектәге мөлкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, куллану, алар белән эш итү һәм арендау мәсьәләләрен хәл итә (Совет карары белән башкасы билгеләнмәгән булса);

- муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан бирелә торган хезмәтләргә тарифларны раслый, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан башкарыла торган эшләренә, әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса, муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлеген финанс белән тәмин итүне һәм муниципаль биремне үтәүне финанс белән тәмин итүне

гамәлгә ашыра, муниципаль учреждениеләрне һәм предприятиеләрне үзгәртеп оештыру һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның житәкчеләрен биләгән вазыйфасыннан азат итә;

- муниципаль милектәге предприятиеләр, оешмалар белән районның икътисадый һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында килешүләр төзи; район территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек рәвешләрендәге предприятиеләр төзүгә ярдәм итә;

- муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен моның өчен каралган районның үз матди һәм финанс чараларыннан файдаланып, товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып ала, район ихтыяжлары өчен эшләр заказчысы булып тора;

- бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан муниципаль йөкләмә үтәлешен финанс ягыннан тәмин итүне гамәлгә ашыра;

- муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләренә хезмәт хакы күләмен һәм шартларын билгели;

- Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары нигезендә муниципаль учреждениеләр һәм предприятиеләр тарафыннан район Советы билгеләгән тәртиптә күрсәтелә торган хезмәтләргә тарифларны билгели һәм гамәлгә ашыра;;

- коммуналь инфраструктура системасына тоташуга тарифларны, коммуналь комплекс оешмаларының тоташуга тарифларын, коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга өстәмәләренә, кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмәләренә жайга сала.

- полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә районның административ участогында эшләр өчен бина бирә;

- 2017 елның 1 гыйнварына кадәр участок полиция хезмәткәре вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан күрсәтелгән вазыйфа буенча бурычларны үтәү чорында торак урыны бирә;

- депутатларның сайлаучылар белән очрашулары өчен махсус билгеләнгән урыннарны билгели, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткәрү өчен бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгели;

3) территориаль планлаштыру, жирдән һәм башка табигый ресурслардан файдалану, әйләнә-тирәлекне саклау өлкәсендә:

- районның территориаль планлаштыру документлары, башка шәһәр төзелеш документлары проектларын эзерли һәм район Советы раславына кертә, аларның үтәлешен тәмин итә;

- муниципаль районны территориаль планлаштыру схемасы, территорияне планлаштыру документлары нигезендә эзерләнгән документларны раслый;

- муниципаль район территориясендә гамәлгә ашырыла торган шәһәр төзелеш эшчәнлеген тәмин итүнең мәгълүмат системасын алып бара;

- муниципаль милектә булган жирләрдән рациональ файдалану һәм саклауны планлаштыра һәм оештыра;

- муниципаль ихтыяжлар өчен муниципаль район чикләрендә жир кишәрлекләрен резервлауны, бирүне һәм тартып алуны гамәлгә ашыра;

- авылара территориядә муниципаль жир контролен гамәлгә ашыра;

- халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, тиешле органнарда предприятиеләренә, учреждениеләренә, оешмаларның әйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыручы, табигаттән файдалану турындагы законнарны бозучы гамәлләре турында хәбәр итә;

- әйләнә-тирә мохиткә тупланган зыян объектларын ачыклауны гамәлгә ашыра һәм муниципаль район милкендәге жир кишәрлекләре чикләрендә урнашкан территорияләргә карата мондый зыянны бетерүне оештыра;

- жирлекара характердагы әйләнә-тирә мохитне саклау чараларын оештыра;

- район территориясендә каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау), жыю, транспортировкалау, эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү эшчәнлеген оештыруда катнаша;

- район территориясендә дөвалау-савыктыру урыннарын һәм жирле эһәмияттәге курортларны булдыра, үстерүне һәм саклауны тәэмин итә;

- аерым саклана торган жирле эһәмияткә ия табигать территорияләрен саклау һәм алардан файдалану өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;

- Россия Федерациясенәң су законнарында билгеләнгән чикләрдә, су объектлары милекчесе вәкаләтләре чикләрендә, гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полосаларына ирекле үтеп керүен тәэмин итүне дә кертеп, гомуми файдаланудагы су объектларыннан файдалану кагыйдәләрен билгели;;

- муниципаль урман контролен гамәлгә ашыра;

- федераль закон нигезендә район ихтыяжлары өчен ясалма жир участкалары булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны тәэмин итә.

- адресларга адреслар бирә, адресларны үзгәртә, аннулировать итә, урам-юл челтәре элементларына (федераль эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яисә муниципальара эһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш) исем бирә, мондый исемнәрне үзгәртә, гамәлдән чыгара, мәгълүматны дәүләт адреслы реестрында урнаштыра;

-федераль закон нигезендә комплекслы кадастр эшләрен башкаруны һәм территориянең карта-планын раслауны оештыра;

-индивидуаль торак төзелеше объектының яисә бакча йортының планлаштырыла торган параметрлары турындагы хәбәрнамәдә күрсәтелгән индивидуаль торак төзелеше объектының яисә бакча йортының билгеләнгән параметрларына һәм корылманы жир кишәрлегендә индивидуаль торак төзелеше яисә бакча йорты объекттын урнаштыруның мөмкин булуы турындагы хәбәрнамәгә, индивидуаль торак төзелеше объектының яисә бакча йортының параметрларын планлаштырылган төзү яисә билгеләнгән параметрларга һәм (яисә) жир кишәрлегендә индивидуаль торак төзелеше объекттын яисә бакча йортын урнаштыруга юл куймау турындагы хәбәрнамәгә, индивидуаль торак төзелеше объектының төзелгән яисә реконструкцияләнгән индивидуаль төзелеш объектының яисә реконструкцияләнгән индивидуаль төзелеш объектының яисә бакча йортының яисә бакча йортының шәһәр төзелеше объектларын төзегәндә яисә реконструкцияләгәндә шәһәр төзелеше эшчәнлегә турындагы законнар таләпләренә туры килмәвә хакында хәбәрнамә жиберә;

- авылара территориядә урнашкан рөхсәтсез корылманы сүтү яисә билгеләнгән таләпләргә туры китерү турында Россия Федерациясе гражданлык законнары нигезендә авылара территориядә урнашкан рөхсәтсез корылманы жимерү турында яисә аны билгеләнгән таләпләргә туры китерү хакында карар кабул итә, максатчан билгеләнеше буенча файдаланылмый торган яисә авылара территориядә урнашкан жир кишәрлеген тартып алу турында карар сәлен территориясендә урнашкан ирекле корылманы сүтә яисә Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очрақларда билгеләнгән таләпләргә туры китерә;

- капитал төзелеш объектларын үз белдегә белән төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау һәм эксплуатацияләү фактларын булдырмау эшләрен оештыру;

-авылара территориядә урнашкан жир кишәрлегенәң шәһәр төзелеше планын бирүне тормышка ашыра;

4) төзелеш, транспорт һәм элемент өлкәсендә:

- Район территориясендә торак төзелеше өчен шартлар тудыруны тәэмин итә;

- район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш жирле эһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген гамәлгә ашыруны тәэмин итә, автомобиль транспортында, шәһәр жир өсте электр транспортында һәм юл хужалыгында район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән читтә муниципаль контроль гамәлгә ашыра, юл хәрәкәтен оештыруны тәэмин итә, аларда юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итә, шулай ук автомобиль юлларыннан файдалану һәм юл эшчәнлеген Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра;

- халыкка транспорт хезмәтләре күрсәтү өчен шартлар тудыра һәм жирлек чикләрендәге жирлекләр арасында халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыруны тәэмин итә;

- район чикләрендәге торак пунктлар арасында халыкка хезмәт күрсәтүче жәмәгать транспортының маршрутын, хәрәкәт графигын, тукталыш урынын раслый яки килештерә;

- район чикләрендәге торак пунктлардан читтә жәмәгать транспорты тукталышлары өчен бүлеп бирелгән урыннарны төзекләндерүне тәмин итә;

- жирлекләргә элемент хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

5) торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә, шулай ук төзекләндерү һәм авыл хужалыгы өлкәсендә:

- энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәләлеп алыу өлкәсендә муниципаль программалар раслый һәм гамәлгә ашыра, Саба муниципаль районы чикләрендә муниципаль торак фондын тәшкит итүче күпфатирлы йортларны, биналарны энергетика тикшерүен уздыруны оештыра, энергияне сак тоту турындагы һәм энергетика нәтижәләлеп алыу өлкәсендә законнарда каралган башка чараларны оештыра һәм үткәрә;

- Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә жирлекләргә электр һәм газ белән тәмин итүне оештыра;

- «Су белән тәмин итү һәм ташландык суларны агызу турында» Федераль законда каралган су белән тәмин итү һәм ташландык суларны агызу өлкәсендә вәкаләтләргә гамәлгә ашыра;

- «Жылылык белән тәмин итү турында» Федераль законда каралган жылылык белән тәмин итүне оештыру вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- район составына керүче жирлекләргә жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәт күрсәтү хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

- жирлекләргә китапханәләр тарафыннан халыкка китапханә хезмәт күрсәтүне, аларның китапханә фондларының сакланышын тәмин итүне һәм туплауны оештыра;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм жирлекләргә жирләү урыннарын карап тотуны тәмин итә;

- муниципаль район составына керүче жирлекләрдә жирле традицион халык сәнгәт үстерү өчен шартлар тудыра;

- район составына керүче авыл жирлекләрен ял оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыруны тәмин итә;

- жирлекләрдә авыл хужалыгы житештерү үстерү, авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыра, Кече һәм урта эшкәрүчү үстерүгә ярдәм итә, социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмаларга, хәйрия эшчәнлегенә һәм волонтерлыкка (волонтерлыкка) ярдәм күрсәтә;

- муниципаль район территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спорт үсеше өчен шартлар тәмин итә, муниципаль районның рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чаралары үткәрүне оештыра;

- реклама конструкцияләрен урнаштыру схемасын раслый, район территориясендә реклама конструкцияләрен урнаштыруга һәм эксплуатацияләүгә рөхсәт бирә, мондый рөхсәтләргә юкка чыгара, муниципаль район территориясендә «Реклама турында» 2006 елның 13 мартындагы 38-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган үз белдәге белән билгеләнгән реклама конструкцияләрен күрсәтү турында күрсәтмәләр бирә;

- муниципаль район милкәндәге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәният ядкарьләрен) саклап калуны, алардан файдалануны һәм аларны популярлаштыруны, муниципаль район территориясендә урнашкан жирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәният ядкарьләрен) саклауны, саклауны тәмин итә;

6) Мәгариф һәм сәламәтлек саклау өлкәсендә:

- муниципаль мәгариф оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча (федераль дәрәҗә белем бирү стандартлары нигезендә төп гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыруны финанс ягыннан тәмин итү вәкаләтләреннән тыш) һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүне оештыра, муниципаль мәгариф оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне оештыра (өстәмә белем бирүдән тыш, аны финанс ягыннан тәмин итү Татарстан

Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан башкарыла торган балаларга өстәмә белем бирүдән тыш), балаларга муниципаль мәгариф оешмаларында балаларны карау һәм тәрбияләүне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра, шулай ук каникул чорында балаларның ялын оештыруны тәмин итү буенча үз вәкаләтләре чикләрендә, аларның тормыш һәм сәламәтлеген тәмин итү чараларын да кертәп, гамәлгә ашыра;

- гражданнарга түләүсез медицина ярдәме күрсәтүнең дәүләт гарантияләренең территорияль программасы нигезендә район территориясендә халыкка медицина ярдәме күрсәтү өчен шартлар тудыра (аерым территорияләр халкын медик-санитар тәмин итү функцияләрен гамәлгә ашыручы федераль башкарма хакимият органы карамагындагы медицина ярдәме белән тәмин ителә торган территорияләренең Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан расланган исемлегенә кертелгән жирлекләр территорияләреннән тыш);

- балалар һәм яшьләр белән эшләр буенча жирлекара характердагы чаралар оештыра һәм гамәлгә ашыра;

- яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыруда катнаша, яшьләрнең хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен тәмин итү һәм яклау чараларын эшли һәм гамәлгә ашыра, яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыруның төп юнәлешләре буенча муниципаль программалар эшли һәм гамәлгә ашыра, яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыруны мониторинглауны оештыра һәм гамәлгә ашыра;

7) гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәмин итү, халыкны һәм территорияләргә гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә:

- жирлек территориясендә законнар, дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнары актлары үтәләшен, гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәмин итә;

- дәүләт хакимияте органнарының һәм дәүләт вазыйфай затларының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның жирле үзидарә хокукларын боза торган актларына билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судка яисә арбитраж судка шикаять бирә;

- федераль закон нигезендә муниципаль милициянең жәмәгать тәртибен саклауны оештыруны тәмин итә;

- район территориясендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтүдә һәм аларның нәтижеләрен бетерүдә катнаша;

- шәһәр һәм авыл торак пунктларынан читтәге муниципаль район чикләрендә янгын куркынычсызлыгының беренчел чараларын тәмин итә;

- территорияль оборона һәм гражданнар оборонасы, халыкны һәм район территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыра һәм гамәлгә ашыруны тәмин итә;

- гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен жирле финанс һәм матди ресурслар резервларын булдыруны тәмин итә;

- район территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне мобилизация эзәрләү чараларын оештыра һәм тормышка ашыра;

- үз вәкаләтләре чикләрендә һәм билгеләнгән тәртиптә халыкка гадәттән тыш хәлләр килеп чыгуы яисә килеп чыгу куркынычы турында үз вакытында хәбәр итүне һәм мәгълүмат житкерүне тәмин итә;

- су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү, аларның тормышын һәм сәламәтлеген саклау буенча чараларны тормышка ашыруны тәмин итә;

- жирле референдумны эзәрләү, уздыру һәм матди-техник тәмин итүне, район чикләрен үзгәртү, районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне гамәлгә ашыра;

- федераль законнарда каралган вәкаләтләргә гамәлгә ашыруны тәмин итә, террорчылыкны һәм экстремизмны профилактикалау, шулай ук террорчылык һәм экстремизм чагылышлары нәтижеләрен минимальләштерү һәм (яисә) ликвидацияләү буенча;

- муниципаль район чикләрендә коррупциягә каршы тору чараларын гамәлгә ашыра;

- милләтара һәм конфессияара килешүне ныгытуга, Казан шәһәре территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен үстерүгә һәм аларга ярдәм итүгә, жирле аз санлы халыкларның һәм башка милли азчылыklarның хокукларын

тормышка ашыруга, мигрантларның социаль һәм мәдәни жайлашуын тәэмин итүгә, милләтара (этносара) низагларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны эшли һәм гамәлгә ашыра;

8) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары тарафыннан жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән үтәү өлкәсендә:

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыра;

- дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру өчен бирелгән матди һәм финанс чараларын исәпкә алып бара һәм тиешенчә файдалануны тәэмин итә;

- федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

- районның жирле үзидарә органнары карамагындагы матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан район Советы карарлары нигезендә үзләрәнә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру өчен өстәмә файдалануны тәэмин итә;

9) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәгә 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә:

- Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә авыл жирлекләре чикләрендә халыкны электр, жылылык һәм газ белән тәэмин итүне оештыра;

- жылылык белән тәэмин итү объектларын төзү, реконструкцияләү һәм (яисә) модернизацияләү буенча бердәм жылылык белән тәэмин итүче оешма тарафыннан йөкләмәләр үтәләшенә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;

- авыл жирлекләренең торак пунктлары чикләрендә жирле эһәмияттәгә юлларда юл хәрәкәте куркынычсызлыгын тәэмин итә, шул исәптән парковкалар (парковка урыннары) эшчәнлеген булдыруны һәм тәэмин итүне дә кертеп, автомобиль транспортында, шәһәр жир өсте электр транспортында һәм авыл жирлекләренең торак пунктлары чикләрендә юл хужалыгында муниципаль контрольне гамәлгә ашыра, юл хәрәкәтен оештыра, шулай ук автомобиль юлларыннан файдалану һәм юл эшчәнлеген Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- авыл жирлекләренең торак пунктлары чикләрендә жирле эһәмияттәгә автомобиль юлларына карата юл хәрәкәте куркынычсызлыгын тәэмин итә, шул исәптән парковкалар (парковка урыннары) төзүне һәм эшләвен тәэмин итүне, автомобиль транспортында, шәһәр жир өсте электр транспортында һәм авыл жирлекләре торак пунктлары чикләрендә юл хужалыгында муниципаль контроль башкаруны, юл хәрәкәтен оештыруны, шулай ук автомобиль юлларыннан файдалану һәм юл эшчәнлеген Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыруны да кертеп;

- жирлектә яшәүче һәм аз керемле гражданны торак урыннарга мохтаж торак урыннары белән тәэмин итүне оештыра, муниципаль торак фондын төзүне һәм карап тотуны, торак төзелеше өчен шартлар тудыруны оештыра, муниципаль торак контролен, шулай ук жирле үзидарә органнарының торак законнары нигезендә башка вәкаләтләрән гамәлгә ашыра;

- халыкка транспорт хезмәтләре күрсәтү өчен шартлар тудыра һәм авыл жирлекләре чикләрендә халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыруны тәэмин итә;

- үз вәкаләтләре чикләрендә терроризмны һәм экстремизмны профилактикалау, шулай ук авыл жирлекләре чикләрендә терроризм һәм экстремизм күренешләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү буенча чаралар күрүне тәэмин итә;

- авыл жирлекләре чикләрендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтүдә һәм бетерүдә катнаша;

- халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне, авыл жирлекләре китапханәләренең китапханә фондларының сакланышын тәэмин итүне һәм туплауны оештыра;

- авыл жирлекләре милкендә булган мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклауны, куллануны һәм популярлаштыруны, әлегә жирлекләр территорияләрендә урнашкан жирле (муниципаль) эһәмияттәгә мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни ядкәрләренә) саклауны тәэмин итә;

- жирле традицион халык сэнгатен үстерү өчен шартлар тудыра, авыл жирлекләрендә халык сэнгатен саклап калу, торгызу һәм үстерүдә катнаша;

- жирлекнең торак пунктлары чикләрендә урнашкан махсус сакланылучы табигать территорияләрендәге урманнардан файдалануны, саклауны, аларны торгызуны оештыра;

- Авыл жирлекләрен территорияль планлаштыру документларын, жирдән файдалану һәм авыл жирлекләренең башка шәһәр төзелеше документациясен төзү документларын Район советы раслауга кертә һәм аларны гамәлгә ашыруны тәмин итә, төзелешкә рөхсәт бирә (Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында, башка федераль законнарда каралган очрактардан тыш), объектларны авыл жирлекләре территориясендә урнашкан капитал төзелеш объектларын төзүне, реконструкциялүне гамәлгә ашырганда эксплуатациягә кертүгә рөхсәт бирә, жирлекләргә шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслый, жирләргә резервлы һәм авыл жирлекләре чикләрендә муниципаль ихтияжлар өчен жир кишәрлекләрен ала, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган объектларны карап тикшергәндә һәм корылмаларны карап йөргәндә, мондый объектларны карап тикшергәндә, бакчада индивидуаль төзелеш яисә индивидуаль төзелеш объектын төзүнең планлаштырылган параметрлары яисә реконструкциялүнең планлаштырыла торган территориясендә урнашкан жир кишәрлекләрендә каралган планлаштырыла торган таләпләргә туры килми дип раслый, авыл жирлекләре чикләрендә жир кишәрлекләрен резервлы һәм алыштыра, жир кишәрлекләрен төзи, авыл жирлекләре, жир контролен гамәлгә ашыра, жир кишәрлекләрендә билгеләнгән таләпләргә туры килә, авыл жирлекләре чикләрендә жир контролен бозып, жир контролен гамәлгә ашыра, мондый биналарны карау һәм корылмаларны карап тикшерү һәм аларның биналарын тәртиптә тоту турында тәкъдимнәр бирә;

- муниципаль урман контролен гамәлгә ашыра;

- жирлекнең торак пунктлары жирләрендә урнашкан кишәрлек урманчылыклары составында төзелә торган урманчылыкларны төзү, бетерү, аларның чикләрен билгеләү һәм үзгәртү, шулай ук жирлекнең торак пунктлары жирләрендә урнашкан урманчылыкларның урман хужалыгы регламентларын эшләү һәм раслау турында карарлар кабул итә;

- жирлекнең торак пунктлары жирләрендә урнашкан урманнарда карата урман корылышы чараларын гамәлгә ашыра;

- территорияль оборона һәм гражданнар оборонасы, халыкны һәм авыл жирлекләрен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыра һәм тормышка ашыруны тәмин итә;

- авыл жирлекләре территорияләрендә авария-коткару хезмәтләре һәм (яки) авария-коткару формировауларын эшчәнлеген оештыруны, карап тотуны һәм оештыруны тәмин итә;

- авыл жирлекләре территорияләрендә урнашкан су объектларында кешеләрнең иминлеген тәмин итү, аларның тормышын һәм сәламәтлеген саклау буенча чараларны тормышка ашыруны тәмин итә;

- авыл жирлекләре территориясендә жирле эһәмияттәге дэвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны саклауны оештыра, үстерә һәм тәмин итә, жирле эһәмияттәге махсус сакланылучы табигать территорияләрен саклау һәм алардан файдалану өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;

- Россия Федерациясенең су законнары белән билгеләнгән чикләрдә су объектлары милекчесе вәкаләтләрен гамәлгә ашыра, халыкка аларны куллану чикләүләре турында хәбәр итә;

- полициянең участок уполномоченныйлары вазыйфаларын биләүче хезмәткәрләргә жирлекләргә хезмәт күрсәтелә торган административ участокларында эшләү өчен биналар бирә;

- 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченныйлары вазыйфаларын биләүче хезмәткәрләргә һәм аларның гаилә әгъзаларына күрсәтелгән вазифа буенча бурычларны үтәү чорында торак урыннары бирә;

19) «коммерциясез оешмалар турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль законның 31.1 һәм 31.3 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмаларга ярдәм күрсәтә;

- федераль закон нигезендә авыл җирлекләре ихтыяжлары өчен ясалма җир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны тәмин итә;

- авыл җирлекләре чикләрендә коррупциягә каршы тору чараларын гамәлгә ашыра;

- авыл җирлекләре территориясендә комплекслы кадастр эшләрен үтәүдә федераль закон нигезендә катнаша;

- күчәмсез мөлкәтнең элек исәпкә алынган объектларының хокук ияләрен ачыклау буенча карарлар кабул итә һәм җирлек территориясендә күчәмсез мөлкәтнең бердәм дүрләт реестрына кертү өчен күчәмсез мөлкәт объектларының хокукка ия булулары турында белешмәләр җибәрү;

- әйләнә-тирә мохиткә тупланган зыян объектларын ачыклау һәм җирлек милкендәге җир кишәрлекләре чикләрендә урнашкан территорияләргә карата мондый зыяны бетерүне оештыру

9) башка вәкаләтләр:

- муниципаль хезмәтләр реестрын формалаштыру һәм алып бару тәртибен билгели;

- муниципаль архивны төзи һәм үз эченә ала, җирлекләрнең архив фондларын саклай;

- җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затларына, җирле үзидарәнең сайланулы органнары әгъзаларына, район Советы депутатларына, муниципаль хезмәткәрләр һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренә һөнәри белем һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыра, мәгариф турында Россия Федерациясе законнарында һәм муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган тәртиптә муниципаль хезмәт өчен кадрлар әзерләүне оештыра;

- үз вәкаләтләре чикләрендә федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элементләрне гамәлгә ашыра;

- җирлекнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча, законнар, әлеге Устав, җирлек Советы карарлары белән җирлек Советы яисә башка җирле үзидарә органнары компетенциясенә кертелгән вәкаләтләрдән тыш, башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

2. Башкарма комитет муниципаль районның җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләргә хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:

- район музейларын булдыра;

- опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнаша;

- муниципаль район территориясендә җирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыруга бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;

- Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм район территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм итә;

- 2008 елның 31 декабренә аларның карамагында булган югары белем бирү муниципаль мәгариф оешмаларын гамәлгә куючы функцияләрен гамәлгә ашыра;

- туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;

- кеше хокукларын тәмин итүгә җәмәгать контролен гамәлгә ашыручы һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтүче иҗтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтә.

- «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге №181-ФЗ Федераль закон нигезендә оешмаларга инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның гомумроссия иҗтимагый берләшмәләре тарафыннан төзелгән оешмаларга ярдәм күрсәтә;

- "Кан һәм аның компонентлары донорлыгы турында" Федераль законда каралган чараларны гамәлгә ашыра;

- авылара территория торак пункттында нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;

– федераль законнар белән билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү сыйфатын бәйсез бәяләүне үткәрүне оештыру өчен шартлар тудыру, шулай ук ведомство буйсынуындагы оешмалар житәкчеләре эшчәнлеген бәяләгәндә оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартларын бәйсез бәяләү нәтижәләрен куллану һәм оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартларын бәйсез бәяләү нәтижәләре буенча ачыкланган житешсезлекләре бетерү буенча чаралар күрүне тикшереп тору, федераль законнар нигезендә;

– «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыра»;

– инвалидларның, сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән затларның физик культурасын һәм спортын үстерүгә, адаптив физик культурага һәм жайлашу спортына ярдәм итә;

– "Кулланучылар хокукларын яклау турында" 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы Россия Федерациясе Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын тормышка ашыра;

– полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан күрсәтелгән вазыйфаны биләү чорында торак урыны бирә;

– алкоголь, наркотик кулланган яки башкача токсик исерек хәлдә булган затларга ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыра;

– - муниципаль янгын сагы булдыра.

3. Районның башкарма комитеты, законнарда, әлеге Уставта каралган вәкаләтләрдән тыш, район Советы карарлары белән Район Советы, Район башлыгы яисә Районның башка жирле үзидарә органнары компетенциясенә керми, жирле эһәмияттәге мәсьәләләр буенча башка вәкаләтләре дә гамәлгә ашыра.

4. Район башкарма комитеты муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.

Муниципаль контроль өлкәсендә Район башкарма комитеты вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) автомобиль транспортында муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру;

2) жирле үзидарә органнарына гамәлгә ашыру вәкаләтләре бирелгән региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Татарстан Республикасы норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;

4) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә күрсәткечләр һәм аны үткәрү методикасы Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан раслана торган муниципаль контроль нәтижәлеген мониторинглауны оештыру һәм уздыру;

5) федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив хокукый актларында каралган башка вәкаләтләре гамәлгә ашыру.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру функцияләре мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә Район Башкарма комитеты органнарына йөкләнергә мөмкин.

5. Район башкарма комитеты жирле эһәмияттәге мәсьәләләре хәл иткәндә, терроризмны профилактикалауда катнашу, шулай ук аның нәтижәләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү буенча:

1) терроризмны профилактикалау, шулай ук аның күренешләре нәтижәләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү өлкәсендә муниципаль программаларны эшли һәм тормышка ашыра;;

2) муниципаль берәмлекләрдә терроризмның асылын һәм аның ижтимагый куркынычын аңлату, шулай ук гражданнарда терроризм идеологиясен булдыру буенча, шул исәптән мәгълүмати материаллар, басма продукция тарату, аңлату эшләре алып бару һәм башка чаралар үткөрү юлы белән, мәгълүмат-пропаганда чараларын оештыра һәм үткәрә;

3) террорчылыкны профилактикалау, шулай ук федераль башкарма хакимият органнары һәм (яки) Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнары тарафыннан оештырыла торган аның күренешләре нәтижеләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү чараларында катнаша;

4) муниципаль милектә булган яки жирле үзидарә органнары карамагында булган объектларның террорчылыкка каршы якланышына карата таләпләрне үтәүне тәмин итә;

5) терроризмны профилактикалауда катнашу мәсьәләләре буенча, шулай ук аның күренешләрен нәтижеләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү мәсьәләләре буенча тәкъдимнәрне Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарына жиберә;

6) террорчылыкны профилактикалауда катнашу буенча жирле эһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү буенча, шулай ук аның күренешләре нәтижеләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү буенча башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

45 маддә. Район башкарма комитеты житәкчесе

1. Районның Башкарма комитетын башкарма комитет житәкчесе житәкли.

2. Район Башкарма комитеты житәкчесе әлеге вазыйфага контракт буенча билгеләнүче район жирле үзидарәсенә вазыйфаи заты булып тора.

3. Район Башкарма комитеты Житәкчесе үз вәкаләтләрен даими нигездә башкара.

4. Аерым оештыру-боеру функцияләрен гамәлгә ашыру өчен район Башкарма комитеты Житәкчесенә урынбасарлары бар.

Район Башкарма комитеты житәкчесе вакытлыча булмаганда (авыруга яисә отпускка бәйле рәвештә) яки аның үз бурычларын үтәү мөмкинлеген булмаганда, суд карары буенча аңа карата процессуаль мәжбүр итү чараларын сак астына алу яисә вазыйфасыннан вакытлыча читләштерү рәвешендә сак астына алу яисә аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылу очрагында аның вәкаләтләре район башкарма комитеты житәкчесенә урынбасарларының берсе вазыйфаларын билгеләнгән вәкаләтләр нигезендә гамәлгә ашыра.

5. Район Башкарма комитеты житәкчесе эшмәкәрлек, шулай ук башка түләүле эшчәнлек белән, мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлекләрдән тыш, шөгыйльләнгән алмый. Мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижад эшчәнлегенә, Россия Федерациясә халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясә законнарында башкасы каралмаган булса, бары тик чит дөүләтләр, халыкара һәм чит дөүләт оешмалары, чит дөүләт гражданнары һәм гражданлыгы булмаган затларның акчалары исәбеннән генә финанслана алмый. Район Башкарма комитеты житәкчесе, әгәр Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсе яки Россия Федерациясә законнары белән башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки Күзәтчелек советлары, Россия Федерациясә территориясендә эшләүче чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларының башка органнары, аларның структур бүлекчәләре составына керергә хокуклы түгел.

6. Район Башкарма комитеты житәкчесе «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрәдәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «Дөүләт вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп торы турында» 2012 елның 3 декабрәдәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясә территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлары (кертемнәре) булуны, акчалар һәм кыйммәтле эйберләр саклауны һәм (яисә) чит ил финанс инструментларына ия булуны тыю турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш.

Район Башкарма комитеты житэкчесе «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрдәге 273-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясындагы 3 - 6 өлешләрендә каралган тәртиптә чикләүләрне һәм тыюларны үтәмәгән, мәнфәгатьләр конфликтын булдырмаган яисә жайга салу турындагы таләпләрне үтәмәгән һәм коррупциягә каршы көрәш максатларында федераль законнарда билгеләнгән бурычларны үтәмәгән өчен жаваплылыктан азат ителә.

7) Район Башкарма комитеты житэкчесе чит ил гражданына жирле үзидарә органнарына сайланьрга хокук биргән Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы- чит ил гражданлыгы яки Россия Федерациясе гражданлыгы туктатылу, чит ил гражданлыгы (подданствосы) йә яшәп торуга рөхсәт кәгазе яисә Россия Федерациясе гражданының чит ил территориясендә даими яшәү хокукын раслый торган яисә Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсе нигезендә жирле үзидарә органнарына сайлану хокукына ия чит ил гражданының башка документы булу турында, аңа бу хакта мәгълүм булган көндә, әмма Россия Федерациясе гражданлыгы яки чит ил гражданлыгы туктатылган яисә чит ил гражданлыгы алынган яисә яшәүгә хокук алынган яки әлеге пунктта каралган башка документ алынган көннән алып биш эш соңга калмыйча, район Башлыгына язма рәвештә хәбәр итәргә тиеш.

46 маддә. Район Башкарма комитеты Житэкчесен билгеләү тәртибе

1. Район Башкарма комитеты житэкчесен билгеләү конкурс нигезендә уздырыла.

Конкурс шартлары, аны уздыру датасы, вакыты һәм урыны турында белешмәләр, контракт проекты массакуләм мәгълүмат чараларында конкурс уздыру көненә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча бастырып чыгарылырга тиеш.

2. Конкурсны үткәрү өчен конкурс комиссиясе төзелә. Конкурс комиссиясе әгъзаларының гомуми саны район Советы тарафыннан билгеләнә.

Конкурс комиссиясе әгъзаларының яртысы - район Советы, ә икенче яртысы Татарстан Республикасы Башлыгы (Раис) тарафыннан билгеләнә.

3. Зат район Башкарма комитеты житэкчесе вазыйфасына конкурс нәтижеләре буенча конкурс комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлар арасынан район Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Башкарма комитет житэкчесе өчен контракт шартлары район Советы тарафыннан раслана. Федераль закон яисә Татарстан Республикасы законы белән Районның жирле үзидарә органнарына тапшырылган очракта контракт мәжбүри тәртиптә Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән шартларга кертелә.

5. Район Башкарма комитеты житэкчесе белән килешү район башлыгы тарафыннан төзелә.

47 маддә. Район Башкарма комитеты житэкчесенә вәкаләтләре вакыты

1. Башкарма комитет житэкчесе белән ракт затны башкарма комитет житэкчесе вазыйфасына билгеләү турында карар кабул иткән (яңа чакырылыш Советы эшли башлаган көнгә кадәр), әмма кимендә ике елга район Советы вәкаләтләре чорына төзелә.

2. Район Советы вәкаләтләре вакыты чыккач, район Башкарма комитеты житэкчесе үз вәкаләтләрен билгеләнгән тәртиптә район Башкарма комитетының яңа житэкчесе билгеләнгәнчә дәвам итә.

48 маддә. Башкарма комитет житэкчесе вәкаләтләре

Башкарма комитет житэкчесе

1) район Башкарма комитетының бердәм башлангыч принципларда житәкчелек итә һәм үз компетенциясенә керә торган районның башкарма комитеты тарафыннан вәкаләтләрне үтәү өчен шәхси җаваплылык тотат;

3.2.2. Совет, Башлык, башка җирле үзидарә органнары, шул исәптән башка муниципаль берәмлекләр, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә Башкарма комитетны тәкъдим итә;

3) район Советы каравына район бюджеты проекты һәм аның үтәләше турында хисапны тәкъдим итә;

4) Район Советы каравына Районның социаль-икътисадый үсеш стратегиясе проектларын һәм аларның үтәләше турындагы хисапларны тәкъдим итә;

5) Башкарма комитет структурасы проекты район Советы раславына кертә, хезмәткәрләренң иң чик саны һәм хезмәт өчен түләү фонды билгеләгән структура нигезендә район Башкарма комитетының штат расписаниесе раслый;

6) Башлык белән килешенеп, Башкарма комитет житәкчесе урынбасарларын, Башкарма комитет органнары житәкчеләрен билгели һәм вазыйфадан азат итә, урынбасарлары арасында вазыйфаларны бүлә, муниципаль хезмәткәрләрен һәм Башкарма комитетның башка хезмәткәрләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлеген контрольдә тотат, аларга карата кызыксындыру һәм дисциплинар җаваплылык чараларын куллана;

- үз вәкаләтләре чикләрендә расланган бюджет нигезендә Район чаралары белән эш итә;

8) Район Советы карарлары нигезендә муниципаль бурыч алулар, муниципаль кыйммәтле кәгазьләр чыгару, кредитлар алу, муниципаль милекне залогка тапшыру һәм муниципаль гарантияләр бирү юлы белән гамәлгә ашыра;

8) район Башкарма комитеты тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны гамәлгә ашыра һәм (яисә) гамәлгә ашыруны тәмин итә, аларның үтәләше өчен шәхси җаваплылык тотат; тиешле законнар нигезендә һәм үтәү йөзеннән тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара;

10) Башкарма комитетның хокукый актларын - Башкарма комитет компетенциясенә кертелгән җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча карарлар һәм күрсәтмәләр, шулай ук Башкарма комитет эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;

11) елына кимендә бер тапкыр яки район Башлыгы, район Советы таләбе буенча, район Советына үз эшчәнлегенә һәм Башкарма комитет эшчәнлегенә турында хисап бирә;

12) халыкка даими рәвештә башкарма комитет эшчәнлегенә турында хәбәр итә, Башкарма комитет хезмәткәрләре тарафыннан гражданнырны кабул итүне оештыра, айга кимендә бер тапкыр гражданнырны кабул итә, гражданнырның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

13) дәүләт һәм башка органнарда муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен тәмин итү һәм яклау буенча чаралар күрә, Башкарма комитет исемнән судка гариза бирә, ышанычнамәләр бирә;

14) район Башкарма комитеты органнары турындагы нигезләмәләр проектларын район Советына раслауга тәкъдим итә;

15) Район Советы билгеләгән тәртиптә район Башкарма комитеты органнары житәкчеләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә.;

16) законнар, Устав, Совет карарлары һәм әлегә контракт нигезендә башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

49 маддә. Район Башкарма комитеты житәкчесе вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Башкарма комитет Житәкчесе вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлгәндә;
- 2) үз теләге белән отставка;
- 3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 37 статьясындагы 11 яисә 11.1 өлеше нигезендә контрактны өзү;
- 4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфасыннан ваз кичү;
- 5) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылса;
- 6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылса яисә вафат дип игълан ителсә;
- 7) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;
- 8) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;
- 9) Россия Федерациясе гражданлыгы тукталу яки Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил гражданының аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланьрга хокуклы чит ил гражданлыгы тукталу, Россия Федерациясе гражданының яки, Россия Федерациясенен халыкара шартнамәсендә башкасы каралмаган булса, Россия Федерациясенен халыкара шартнамәсе нигезендә жирле үзидарә органнарына сайланьрга хокуклы чит ил гражданының чит ил гражданлыгы (подданлыгы) булу яки яшәүгә рөхсәт яисә чит ил территориясендә гражданның даими яшәү хокукын раслый торган башка документы булу ;»;
- 10) хәрби хезмәткә чакыру яисә аны алыштыра торган альтернатив граждан хезмәтенә алыну;
- 11) районның гамәлдәге законнар яисә районның бетерелүе нигезендә үзгәртелүе;
- 12) район чикләрен үзгәртү нәтижәсендә район сайлаучылары санын 25 проценттан артыгракка арттыру.
- 13) Район Башкарма комитеты житәкчесе вәкаләтләрен башкаручы Район башлыгы вазыйфасына керешү
- 14) гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу.
- 15) «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрәндәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертәмнәр) ачуны һәм счетлары (кертәмнәре) булуны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» 2013 елның 07 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны, бурычларны үтәмәү;

VI бүлек. РАЙОН СОВЕТЫ, РАЙОН БАШЛЫГЫ ҺӘМ РАЙОН БАШКАРМА КОМИТЕТЫ АРАСЫНДАГЫ МӨНӘСӘБӘТЛӘР

50 маддә. Район Советының, район Башлыгының һәм район Башкарма комитетының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге Устав, район Советы, район Башлыгы һәм Башкарма комитеты тарафыннан билгеләнгән вәкаләтләренә бүлешү нигезендә үз вәкаләтләрен мөстәкыйль башкаралар.

2. Район Советы һәм районның Башкарма комитеты районның икътисадый һәм социаль үсеше процесслары белән нәтижәле идарә итү максатларында һәм аның халкы мәнфәгатьләрендә законнарда, әлеге Устав билгеләгән рәвешләрдә эшләргә тиеш.

3. Район Советы һәм район Башкарма комитеты кабул ителгән хокукый актларны имзаланган көннән алып жиде көн эчендә бер-берсенә юллайлар.

4. Район Советы, район Башлығы район Башкарма комитеты җитәкчесенә район Башкарма комитеты җитәкчесенә хокукый актларны кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турында тәкъдим белән мөрәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларга суд тәртибдә шикаят бирергә хокуклы.

5. Район Башкарма комитеты Җитәкчесе район Советына, район Башлығына район Советының, район Башлығының хокукый актларын кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турында тәкъдим белән мөрәжәгать итәргә, шулай ук аларга суд тәртибдә шикаят белдерергә хокуклы.

6. Район Башлығы Башкарма комитет җитәкчесенә район Советының эш планнарын һәм район Советы карарлары проектларын район Советы регламентында билгеләнгән тәртиптә җибәрә.

7. Район Советы, аның органнары, район Башлығы үткәрә торган утырышларда киңәш бирү тавышы хокукы белән район Башкарма комитеты Җитәкчесе, аның урынбасарлары яки алар тарафыннан вәкаләтле затлар катнаша ала. Район Башкарма комитетының вазыйфа затлары, язмача чакыру булганда район Советы утырышында катнашырга тиеш.

8. Район Башкарма комитеты Җитәкчесе үткәргән утырышларда район Башлығы, район Советы депутатлары да катнашырга хокуклы.

51 маддә. Районның җирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Районның җирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын уздыру юлы белән яки суд тәртибдә хәл ителә.

VII БҮЛЕК. РАЙОННЫҢ БАШКА ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ

52 маддә. Районның контроль-хисап палатасы

1. Районның контроль-хисап палатасы тышкы финанс контроленең даими эшләүче органы булып тора һәм Район Советы тарафыннан төзелә.

2. Районның контроль-хисап палатасы рәис һәм аудитордан тора.

3. Оештыру һәм эшчәнлек тәртибе, районның Контроль-хисап палатасы вәкаләтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән «Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берәмлекләренең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенең гомуми принциплары турында» 2011 елның 7 февралендәге 6-ФЗ номерлы, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы, башка федераль законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, район Советы, башка муниципаль норматив хокукый актлар белән расланган район Контроль-хисап палатасы турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

Федераль законнарда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә, районның Контроль-хисап палатасы эшен һәм эшчәнлеген хокукый җайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

53 маддә. Районның Финанс-бюджет палатасы

1. Районның финанс-бюджет палатасы җирле үзидарәнең даими эшләүче финанс органы булып тора, ул җирле үзидарәнең даими эшләүче органы булып тора:

- Район бюджеты проекты төзү (бюджет проекты һәм уртача вакытка исәпләнгән финанс планы);

- Район Советына раслауга кертү өчен кирәкле документлары һәм материаллары белән Район бюджеты проектын (бюджет проектын һәм уртача сроклы финанс планын) тәкъдим итү;
 - Район бюджетының үтәлешен оештыру һәм аның үтәлеше турында хисап;
 - бюджет хисабын төзү тәртибен билгеләү;
 - бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган Районның Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм (яисә) аның нигезендә кабул ителә торган муниципаль норматив хокукый актларында билгеләнгән жирле үзидарә органының бюджет вәкаләтләре.
2. Районның финанс-бюджет палатасы район Советына хисап тотта.
 3. Районның финанс-бюджет палатасының район гербы төшерелгән һәм үз исеме язылган мөһер, бланклары бар.
 4. Районның финанс-бюджет палатасы рәисе Район жирле үзидарәсенә вазыйфаи заты булып тора, район башлыгы тәкъдиме буенча район Советы тарафыннан билгеләнә, финанс-бюджет палатасы эшчәнлегенә житәкчелек итә һәм аның эшен оештыра. Районның Финанс-бюджет палатасы рәисе вазыйфасына Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләт биргән Федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнгән квалификация таләпләренә жавап бирүче затлар билгеләнә.
 5. Районның финанс-бюджет палатасы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары район бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.
 6. Финанс-бюджет палатасы үз эшчәнлеген әлеге законнар, әлеге Устав һәм Район Советы раслаган Финанс-бюджет палатасы турындагы Нигезләмә нигезендә гамәлгә ашыра.

54 маддә. Районның мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы

1. Районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы үз вәкаләтләре чикләрендә муниципаль милек белән идарә итүне гамәлгә ашыручы, шул исәптән район милкендәге жир кишәрлекләре, акцияләр, хужалык жәмгыятьләренә устав капиталларындагы өлешләрен (кертәмнәрен) гамәлгә ашыручы Район жирле үзидарәсенә даими эшләрүче органы булып тора.

Районның Милек һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнгән тәртиптә муниципаль милек реестрын алып бара.

Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы Район Советына хисап бирәчәк.

2. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы рәисе Район башлыгы тәкъдиме белән Район Советы тарафыннан билгеләнә.

3. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы рәисе Район жирле үзидарәсенә вазыйфаи заты булып тора, мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы эшчәнлегенә белән житәкчелек итә һәм аның эшен оештыра.

4. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасының мөһере, Район гербы сурәтләнгән һәм үз исеме булган бланклары бар.

5. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

6. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы үз эшчәнлеген әлеге законнар, әлеге Устав һәм Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы турындагы Нигезләмә нигезендә Район Советы раслый.

VIII БҮЛЕК. САЙЛАУ КОМИССИЯСЕ

55 маддә. Район сайлау комиссиясе

1. Район сайлау комиссиясе муниципаль сайлаулар, жирле референдум, депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затын чакыртып алу буенча тавыш бирү, район чикләрен үзгертү, районны үзгертү мәсьәләләре буенча тавыш бирүгә әзерлек һәм үткәру эшен оештыра.

2. Районның сайлау комиссиясе жирле үзидарә органнары структурасына керми торган муниципаль орган булып тора.

3. Район сайлау комиссиясе федераль законнар, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән билгеләнгән тәртиптә район Советы тарафыннан төзелә.

4. Район сайлау комиссиясе вәкаләтләре срогы биш ел тәшкит итә.

5. Районның сайлау комиссиясе хәлиткеч тавыш хокукына ия 8 эгъза санында төзелә.

6. Район сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс белән тәмин итү район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

7. Район сайлау комиссиясенә вәкаләтләре, аның эшчәнлеге тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав белән жайга салына. Район Советы мөрәжәгәте нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары буенча район сайлау комиссиясе вәкаләтләре закон нигезендә территория сайлау комиссиясенә йөкләнергә мөмкин.

IX бүлек РАЙОН ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАНЛЫК-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

56 маддә. Юридик зат хокукларына ия районның жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә юридик зат хокукларына район Советы, районның башкарма комитеты, районның финанс-бюджет палатасы, районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы һәм районның контроль-хисап палатасы бирелә.

2. Район Советы карары белән юридик затка башка муниципаль органнар да, шулай ук район башкарма комитеты структурасы нигезендә аның аерым органнары бирелергә мөмкин.

57 маддә. Районның жирле үзидарә органнары, юридик затлар буларак

1. Район исеменнән мөлкәти һәм башка хокуклар һәм бурычлар сатып алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышанычнамәсез чыгыш ясарга мөмкин район Башкарма комитеты житәкчесе.

2. Район башлыгы мөлкәт һәм башка хокукларны һәм вазифаларны ала һәм тормышка ашыра, район Советы, район башлыгы, депутатлар эшчәнлеген тәмин итүгә, шулай ук район Советына беркетелгән муниципаль милек белән эш итүгә юнәлдерелгән район бюджеты акчалары белән бәйлә ышанычнамәсез чыгыш ясыя.

3. Районның жирле үзидарә органнары, юридик зат хокукларына ия, идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль учреждениеләр булып торалар һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар сыйфатында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

58 маддә. Районның жирле үзидарә органнарын финанслау

1. Районның жирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанс белән тәмин итү район бюджетының үз керемнәре исәбеннән гамәлгә ашырыла.

2. Законда, әлеге Уставта, район Советы карарларында каралган очракларда районның жирле үзидарә органнары эшчәнлеген тәмин итүгә чыгымнар район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

**Х бүлек РАЙОН БАШЛЫГЫНЫҢ ҺӘМ РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ
ВАЗЫЙФАЛАРЫН БИЛӘҮЧЕ
БАШКА ЗАТЛАРНЫҢ СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘРЕ**

59 маддә. Район Башлығы һәм аның урынбасарлары, даими нигездә эшләүче Район Советы депутатлары, башка вазыйфай затлар эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

Район башлығына һәм аның урынбасарларына, даими нигездә эшләүче район Советы депутатларына, башка вазыйфай затларга бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 12.02.2009 ел № 15-ЗРТ Татарстан Республикасы Законы һәм район Советы карарлары белән билгеләнә.

60 маддә. Район Башлығының, район Советы депутатларының кагылгысызлык гарантияләре

1. Район Советы депутатларының жинаять яки административ жаваплылыкка тарту, тоткарлау, арест, тентү, сорау алу, аңа карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль эшләр башкарганга, шулай ук Казан шәһәре муниципаль берәмлеге башлығына карата үзе биләгән торак һәм (яки) хезмәт урыны, аның багажы, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, үзенә караган документлар буенча оператив-эзләү чараларын үткәргәндә хокук гарантияләре федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә, Казан шәһәре Мэры әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция өчен һәм аның статусына, шул исәптән аның вәкаләтләре срогы чыкканнан соң да, туры килгән башка гамәлләр өчен жинаять яки административ жаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә Мэр тарафыннан мыскыллау, яла ягу яки федераль закон белән каралган башка хокук бозулар очрақларына кагылмый.

**XI бүлек. РАЙОН ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАНАРЫНЫҢ
ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРНЫҢ ЖАВАПЛИЛЫГЫ**

61 маддә. Жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының жаваплылыгы

Районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары федераль законнар нигезендә район халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында жаваплы.

62 маддә. Жирле үзидарә органнарының, район Советы депутатларының район халкы алдында жаваплылыгы

1. Район халкы алдында жирле үзидарә органнарының жаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башлана.

2. Район Советы депутатларының, шул исәптән Район башлығының, халык алдында жаваплылыгы район халкының ышанычын югалту нәтижәсендә барлыкка килә.

3. Район Советы депутаты ышанычын югалткан, шул исәптән район башлығы, жирлекнең вәкиллекле органы депутаты буларак, федераль законнарда билгеләнгән очрақларда һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

63 маддә. Район жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының дәүләт алдында жаваплылыгы

Федераль закон нигезендә район Советы, район башлыгы, район Башкарма комитеты житәкчесенә дәүләт алдында жаваплылыгы алар тарафыннан Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы законнары һәм әлеге Устав, шулай ук район жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә башкармаган очракта тиешле суд карары нигезендә башкарыла.

64 маддә. Физик һәм юридик затлар алдында район жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының жаваплылыгы

Физик һәм юридик затлар алдында район жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының жаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

65 маддә. Гражданнарны, жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарә вазыйфаи затларының карарларын һәм гамәлләрен (гамәл кылмауларын) турыдан-туры ихтыяр итү юлы белән кабул ителгән карарларга судка шикаятъ белдерү

Гражданнарның турыдан-туры ихтыяры белән кабул ителгән карарларга, жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәненә вазыйфаи затларының карарларына һәм гамәлләренә (гамәл кылмавына) карата законда билгеләнгән тәртиптә судка яисә арбитраж судка шикаятъ бирелергә мөмкин.

66 маддә. Ышаныч югалуга бәйле рәвештә, муниципаль вазыйфаларны биләүче затларны эштән азат итү (вазыйфадан азат итү)

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә муниципаль вазыйфа биләүче зат, ышаныч югалуга бәйле рәвештә, эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш:

1) яклар тарафыннан үзе тора торган мәнфәгатьләр конфликттын булдырмау һәм (яисә) жайга салу чараларын затның күрмәве;

2) үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренә) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре хакында белешмәләрен тапшырмау йә белә торып дәрәс булмаган яисә тулы булмаган белешмәләр тапшыру;

3) затның, федераль законда билгеләнгән очрактардан тыш, коммерция оешмасының идарә органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;

4) зат тарафыннан эшкуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыру;

5) әгәр Россия Федерациясенә халыкара килешүе яки Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, коммерциягә нигезләнмәгән, дәүләтнеке булмаган чит ил оешмаларының идарә органнары, попечительлек һәм күзәтчелек советлары, башка органнары һәм аларның Россия Федерациясе территориясендә эш итүче структур бүлекчәләре составына керергә».

2. Үзенә буйсынган затның мәнфәгатьләр конфликттына китерә яки китерә ала торган шәхси кызыксынуы барлыкка килүе турында мәгълүм булган муниципаль вазыйфаны биләп торучы зат тарафыннан үзенә буйсынган зат тарафыннан мәнфәгатьләр конфликттын булдырмау һәм (яки) жайга салу чаралары кабул ителгән очракта да, ышаныч югалуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш.

3. Коррупциячел хокук бозу кылган өчен ышанычны югалтуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаны биләүче затка куллану, эштән азат итү (вазыйфасыннан азат итү)

рәвешендә түләтүләр турында белешмәләр жирле үзидарә органы тарафыннан кертелә, анда ул тиешле вазыйфаны биләгән, ышаныч югалтуга бәйле рәвештә эштән азат ителгән затлар реестрына «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрэндәге 273-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясында каралган ышанычны югалтуга бәйле рәвештә эштән азат ителгән затлар реестрына кертелә.

XII БҮЛЕК. РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ

67 маддә. Районның муниципаль хокукый актлары системасы

1. Районның муниципаль хокукый актлары системасына түбәндәгеләр керә:

- 1) район Уставы;
- 2) жирле референдумда (гражданныр жыенында) кабул ителгән хокукый актлар;
- 3) район Советының норматив һәм башка хокукый актлары;
- 4) әлегә Уставта каралган район башлыгының, башкарма комитетның, жирле үзидарәнең башка органнарының һәм вазыйфай затларының хокукый актлары.

2. Район уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә була һәм районның бөтен территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукый актлар әлегә Уставка һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарәнең органнары һәм вазыйфай затлары кабул иткән муниципаль хокукый актлар районның бөтен территориясендә һичшиксез үтәлергә тиеш.

Муниципаль хокукый актларны үтәмәгән өчен гражданныр, оешма житәкчеләре, дәүләт хахимияте органнарының вазифай затлары һәм жирле үзидарә органнарының вазифай затлары федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жаваплы.

4. Муниципаль хокукый актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәлдә булуы тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфай затлары тарафыннан, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар бетерелгән очракта йә күрсәтелгән органнарның яисә вазыйфай затларның - жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфай затларының вәкаләтләре исемлегә үзгәргән очракта, муниципаль хокукый актны гамәлдән чыгару яисә туктатып тору вакытына тиешле муниципаль хокукый актны кабул итү (бастырып чыгару) кертелгән, шулай ук суд тарафыннан; ә жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга сала торган өлешендә - Россия Федерациясе дәүләт хахимиятенә вәкаләтле органы (Татарстан Республикасы дәүләт хахимиятенә вәкаләтле органы) тарафыннан (Татарстан Республикасы дәүләт хахимияте органы) үзгәртелергә мөмкин.

5. Норматив характердагы булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы аны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәнең вазыйфай заты тарафыннан Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкиленә эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкиле тарафыннан бирелгән тиешле күрсәтмә алынган очракта кичекмәстән туктатылып тора. Бирелгән күрсәтмәнең үтәлеше турында жирле үзидарәнең башкарма-күрсәтмә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфай затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә өч көн эчендә, ә жирле үзидарәнең вәкиллекле органнарына алар карар кабул иткән көннән алып өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

68 маддә. Гражданнырның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне район халкы тарафыннан турыдан-туры хәл итү жирле референдумда белдерелгән гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерүе юлы белән гамәлгә ашырыла.

2. Әгәр торак пунктта яшәүчеләрнең турыдан-туры ихтыяры белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә муниципаль хокукый акт кабул итү (бастырып чыгару) таләп ителсә, күрсәтелгән актны кабул итү (бастырып чыгару) алар компетенциясенә керә торган жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи заты гражданның жыенында кабул ителгән карар үз көченә кергән көннән соң 15 көн эчендә тиешле муниципаль хокукый актны әзерләү һәм (яисә) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Күрсәтелгән срок өч айдан арта алмый.

3. Гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль норматив хокукый актны бастырып чыгару вакытын бозу район Башлығын чакыртып алу, район Башкарма комитеты житәкчесе вәкаләтләрен яки район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез булып тора.

69 маддә. Район жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый акт төрләре

1. Районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләренә үтәү йөзеннән түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгаралар:

- 1) район Советы - район Советы карарлары;
- 2) район башлығы - район башлығының карарлары һәм күрсәтмәләре;
- 3) район Башкарма комитеты - Башкарма комитет карарлары һәм күрсәтмәләре.

2. Район жирле үзидарәсенә башка вазыйфаи затлары әлеге Устав, аларның статусын билгеләүче башка муниципаль хокукый актларда билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә күрсәтмәләр һәм боерыклар чыгара.

70 маддә. Муниципаль хокукый актларны әзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектлары аларны алып бару мәсьәләләре буенча Район Башлығы, Район Советы депутатлары, Район Башкарма комитеты житәкчесе, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре, шулай ук Районның Контроль-хисап палатасы, Районның финанс-бюджет палатасы, Районның мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы тарафыннан кертелә ала.

2. Саба муниципаль районы прокуроры, үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге муниципаль норматив хокукый актларны камилләштерү кирәклеген билгеләгәндә, муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү, гамәлдән чыгару яки кабул итү турында проектлар һәм тәкъдимнәр кертәргә хокуклы.

3. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга теркәлә торган документларның исемлегенә һәм формасы тиешенчә район Советы, район башлығы, район башкарма комитеты регламентында билгеләнә.

71 маддә. Район Советының хокукый актлары

1. Район Советы үз компетенциясенә федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав керткән мәсьәләләр буенча район территориясендә башкару өчен мәҗбүри булган кагыйдәләренә билгели торган карарлар, район башлығын отставкага чыгару турында карар, район Советы регламенты, район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар, шулай ук аның компетенциясенә федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Район Советы карарлары, законнарда, әлеге Уставта билгеләнгән очрақлардан тыш, район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавышы белән кабул ителә.

3. Совет карарлары жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләүне, үзгәртүне һәм бетерүне, район бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тотып, район Советы каравына бары тик район Башкарма комитеты житәкчесе инициативасы белән генә яисә аның бәяләмәсе булганда гына кертелергә мөмкин. Күрсәтелгән бәяләмә район Башкарма комитетына карар проектын тәкъдим иткән көннән алып утыз көн эчендә район Советына тапшырыла.

4. Район Советы карарларына район Башлығы тарафыннан алар кабул ителгән көннән алып өч көн эчендә имза салына һәм әлеге Устав билгеләгән тәртиптә халыкка житкерелә.

72 маддә. Район Башлығының хокукый актлары

Район башлығы үзенең законнар, әлеге Устав, район Советы карарлары белән билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча, шулай ук аның компетенциясенә әлеге Устав, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, башка федераль законнар белән кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

73 маддә. Район Башкарма комитетының хокукый актлары

Башкарма комитет үзенең федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, әлеге Устав һәм район Советы карарларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә район башкарма комитетының жирле эһәмияттәге мәсьәләләр буенча һәм районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләре буенча карарларын, шулай ук район башкарма комитетының эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләрен чыгара.

74 маддә. Муниципаль хокукый актларны халыкка житкерү һәм аларның үз көчләренә керү тәртибе

1. Район Советы карарлары, әгәр башкасы карарның үзе тарафыннан билгеләнмәгән булса, район Башлығы кул куйган көннән үз көченә керә.

Район Советының салым һәм жыемнар турындагы хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә.

Район Советының район Уставын кабул итү яки әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары федераль закон, әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Район Башлығының, район Башкарма комитетының, жирле үзидарәнең башка вазыйфаи затларының хокукый актлары, әгәр актлар белән башкасы билгеләнмәгән булса, аларны имзалаган көннән үз көченә керә.

3. Кеше һәм граждандан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагыла торган муниципаль норматив хокукый актлар, гамәлгә куючысы муниципаль берәмлек булган оешмаларның хокукый статусын билгели торган муниципаль норматив хокукый актлар, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләр рәсми игълан ителгәннән соң үз көченә керә.

4. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары: исеме, аны имзалау датасы (район Советы кабул иткән хокукый актлар өчен шулай ук аны район Советы кабул иткән дата), теркәү номеры, хокукый актка кул куйган вазыйфаи зат исеме булырга тиеш.

5. Район Советының район бюджеты турындагы, аның үтәләше турындагы хисап турындагы, жирле салымнар һәм жыемнар билгеләү турындагы карарлары, район Советы, район башлығы, районның башкарма комитеты кабул иткән башка норматив хокукый актлар,

жирле үзидарэ органнары арасында төзелгән килешүләр, аларны имзалаган көннән алып жиде көн эчендә рәсми рәвештә игълан ителергә тиеш, моңа федераль закон белән таратылуы чикләнгән белешмәләр булган муниципаль хокукый актлар яисә аларның аерым нигезләмәләре керми.

6. Шулай ук жирле референдумны билгеләү турында, районның чикләрен үзгәртү, район башлыгын һәм аның урынбасарларын сайлау, район башкарма комитеты житәкчесен һәм аның урынбасарларын билгеләп кую мәсьәләләре буенча норматив булмаган хокукый актлар да рәсми рәвештә игълан ителергә тиеш.

7. Законнар яисә әлеге Устав нигезендә рәсми рәвештә игълан ителгән норматив булмаган муниципаль хокукый актлар аларны нәшер иткән органнар яисә район жирле үзидарәсенә вазыйфай затлары карары буенча халыкка житкерелергә мөмкин.

8. Игълан иткәндә муниципаль хокукый акт реквизитлары күрсәтелә.

9. Жирле үзидарэ органнары арасында төзелгән муниципаль хокукый актларны, килешүләргә рәсми рәвештә халыкка житкерү түбәндәге ысулларның берсе тарафыннан гамәлгә ашырыла:

- вакытлы матбугат басмасында хокукый актның тулы текстын бастырып чыгару - “Саба таңнары” район газетасында (Сабинские зори). Муниципаль хокукый акт басылып чыкканда массакуләм мәгълүмат чарасы чыгу датасы күрсәтелергә тиеш;

- Элемтә, мәгълүмат технологияләре һәм массакуләм коммуникацияләр өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең массакуләм мәгълүмат чарасы буларак теркәлгән <http://pravo.tatarstan.ru> адресы буенча Татарстан Республикасының хокукый мәгълүматның тулы порталын яисә хокукый акт проектың челтәр басмасында урнаштыру, атап әйткәндә, «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасының хокукый мәгълүматның рәсми порталында урнаштыру (мәгълүмат чараларын теркәү турында таныклык 77-60244 номерлы Федераль хезмәтнең элемтә, мәгълүмат технологияләре һәм массакуләм коммуникацияләр өлкәсендә күзәтчелек хезмәте тарафыннан бирелгән);

- Районның “Интернет” мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге рәсми сайтында түбәндәге адрес буенча урнаштыру: <https://saby.tatarstan.ru>.

10. Муниципаль норматив хокукый актлар, шул исәптән жирле референдумда (гражданнар жыенында) кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән, Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлары регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгы тарафыннан Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

ХШ бүлек. РАЙОННЫҢ ИКЪТИСАДИ НИГЕЗЕ

75 маддә. Районның икътисади нигезе

Районның икътисади нигезен муниципаль милектәге милек, район бюджеты акчалары, шулай ук районның милек хокуклары тәшкил итә.

76 маддә. Районның муниципаль мөлкәте

1. Район милкендә булырга мөмкин:

1) "Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

2) жирле үзидарэ органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, федераль законнарда һәм Россия Федерациясе субъектлары законнарында билгеләнгән очрактарда, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законның 06.10.2003 N 131-ФЗ

номерлы 15 статьясындагы 4 өлешендө каралган тәртиптө жирле үзидарэ органнарының аерым вәкаләтләрэн гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт;

3) жирле үзидарэ органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген район Советының норматив хокукый актлары нигезендә тәэмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

4) жирле үзидарэ органнарына федераль законнар белән хәл итү хокукы бирелгән һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү өчен кирәкле мөлкәт;

5) “Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында” Федераль законның 14 статьясындагы 3 һәм 4 өлешләре, 16 статьясындагы 3 өлеше һәм 16.2 статьясындагы 2 һәм 3 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук “Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 17 статьясындагы 1 һәм 1.1 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрэн гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт.

2. Районның әлеге статьяның 1 пунктының таләпләрәнә туры килми торган мөлкәткә милек хокукы барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән мөлкәт милекне яңадан үзгәртәргә (максатчан билгеләнешен үзгәртәргә) йә читләштерәргә тиеш. Мондый мөлкәтне читләштерү тәртибе һәм сроклары федераль закон белән билгеләнә.

77 маддә. Районның муниципаль мөлкәтен биләү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү

1. Районның жирле үзидарэ органнары, әлеге Уставта билгеләнгән Вәкаләтләрне чикләүне исәпкә алып, район исемненән, Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган район жирле үзидарэ органнарының норматив хокукый актлары нигезендә, муниципаль милеккә мөстәкыйль ияләр, аннан файдаланалар һәм алар белән эш итәләр.

2. Районның жирле үзидарэ органнары муниципаль мөлкәтне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарэ органнарына вакытлыча яисә даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә башка килешүләр башкарырга, читләштерәргә, башка килешүләр башкарырга хокуклы.

3. Муниципаль мөлкәтне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнар нигезендә жирле үзидарэ органнарының норматив хокукый актлары белән билгеләнә. Муниципаль мөлкәттән файдаланудан керемнәр жирле бюджетларга керә.

78 маддә. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Район әлеге Уставта билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне төзәргә, үзгәртеп корырга һәм юкка чыгарырга, хужалык жәмгыятьләрен, шул исәптән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципальара жәмгыятьләрне булдыруда катнашырга хокуклы. Муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куючының функцияләрен һәм вәкаләтләрэн вәкаләтле жирле үзидарэ органнары гамәлгә ашыра.

2. Гамәлгә куючының функцияләрен һәм вәкаләтләрэн гамәлгә ашыручы жирле үзидарэ органнары муниципаль предприятиеләрнең һәм учреждениеләрнең максатларын, шартларын һәм эшчәнлек тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, үз вазыйфасына билгеләп куя һәм әлеге предприятиеләрнең һәм учреждениеләрнең житәкчеләрэн вазыйфаларыннан азат итә, аларның эшчәнлегенә турында әлеге Уставта каралган тәртиптә хисаплар тыңдый

3. Жирле үзидарэ органнары Район исеменнэн муниципаль казна учреждениелэре йөклэмэлэре буенча субсидияле жавап бирэлэр һәм аларны Россия Федерациясе Граждан кодексында билгелэнгән тәртиптә үтәүне тәэмин итэлэр.

79 маддә. Районның жирле үзидарэ органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиелэр, учреждениелэр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтлэре

Районның жирле үзидарэ органнарының муниципаль милектәге предприятиелэр, учреждениелэр, оешмалар белән, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтлэре кануннарда башкасы билгеләнмэгән булса, шартнамә нигезендә төзелә.

XIV бүлек. РАЙОННЫҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

80 маддә. Район бюджеты

1. Районның үз бюджеты бар.

Районның бюджеты Район Советының норматив хокукый акты рәвешендә эзерләнә һәм раслана.

3. Район бюджетында жирле эһәмияттәге мәсьәлэлэрне хәл итү буенча жирле үзидарэ органнары вәкаләтлэрен гамәлгә ашыруга Районның жирле эһәмияттәге мәсьәлэлэрен хәл итүгә жибәрелә торган керемнэр һәм Районның жирле үзидарэ органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтлэрен гамәлгә ашыруны тәэмин итү өчен бирелгән субвенциялэр, шулай ук күрсәтелгән керемнэр һәм субвенциялэр исәбеннән район бюджетының тиешле чыгымнары аерым карала.

4. Районның жирле үзидарэ органнары федераль законнарда һәм алар нигезендә кабул ителә торган Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларында билгелэнгән тәртиптә федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына Район бюджетының үтәләше турындагы хисапларны тапшыра.

Райондагы 81 Бюджет процессы

1. Район бюджеты проектын төзү һәм карау, район бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәләшен тикшереп тору, район бюджеты үтәләше турында хисап төзү һәм раслау, Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгелэнгән таләплэрне үтәп, районның жирле үзидарэ органнары тарафыннан мөстәкыйль рәвештә гамәлгә ашырыла.

2. Жирле бюджет проектын, район Советының район бюджетын раслау турындагы карары, аның үтәләше турындагы еллык хисабы, район бюджетын үтәү барышы һәм жирле үзидарэ органнарының муниципаль хезмәткэрлэрнен, муниципаль учреждениелэр хезмәткэрлэрнен саны турында квартал саен бирелә торган белешмэлэр, аларның хезмәте өчен түләүгә факттагы чыгымнарны күрсәтеп, рәсми басылып чыгарга тиеш.

3. Район Советының тиешле бюджет керемнэренә гомуми күләмен үзгәртүгә китерә торган һәм бюджет турында карар кертелгәннен соң кабул ителгән муниципаль норматив хокукый актлары агымдагы финанс елына һәм план чорына бюджетка үзгәрешлэр кертелгәндә чираттагы финанс елында агымдагы финанс елына һәм план чорына агымдагы финанс елы күрсәткечлэре өлешендә исәпкә алына.

4. Район бюджеты проектын өч елга (чираттагы финанс елы һәм план чоры) төзелә һәм раслана.

Район бюджеты проектын чираттагы финанс елына төзелгән һәм расланган очракта, Районның башкарма комитеты районның уртача финанс планын эшли һәм раслый.

5. Районның чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджеты проекты Районның чыгым йөкләмәләрен финанс белән тээмин итү максатларында районның социаль-икътисадый үсеш фаразы нигезендә төзелә.

6. Районның чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджеты проекты, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләрен үтәп кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә Районның башкарма комитеты билгеләгән тәртиптә һәм срокларда төзелә.

7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына район бюджеты проектының түбәндәгеләргә нигезләнә:

Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәте таләпләрен) билгеләүче Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Жыенына юлламасы нигезләмәләре;

Россия Федерациясенң милли үсеш максатларын һәм халыкка ачык хакимият органнары эшчәнлегенң аларга ирешү юнәлешен билгели торган документлар;

Россия Федерациясенң бюджет, салым һәм таможня-тариф сәясәтенң төп юнәлешләре (Россия Федерациясе субъектлары бюджет һәм салым сәясәтенң төп юнәлешләре, муниципаль берәмлекләренң бюджет һәм салым сәясәтенң төп юнәлешләре);

социаль-икътисадый үсеш фаразы;

озак сроклы чорга бюджет фаразы (бюджет фаразы проекты, бюджет фаразына үзгәрешләр проекты);

дәүләт (муниципаль) программалары (дәүләт (муниципаль) программалары проектлары, күрсәтелгән программаларга үзгәрешләр проектлары).

8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына район бюджеты турындагы карарда бюджетның төп характеристикалары күрсәтелгә тиеш: бюджет керемнәренң гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексында Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законнары, Район Советы карарлары (Район бюджеты турындагы карардан тыш) тарафыннан кабул ителгән башка күрсәткечләр

9. Район бюджеты турындагы карарда Россия Федерациясе Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы законнарында һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләре нигезендә кабул ителгән муниципаль хокукый актларда билгеләнмәгән очракта, жирлекләр бюджетлары арасында керемнәренә бүлү нормативлары булырга тиеш.

10. Бюджет турындагы карар белән түбәндәгеләр раслана:

Россия Федерациясе Бюджет кодексының 160.1 статьясында каралган очракларда бюджет керемнәренң баш администраторлары исемлеге;

Россия Федерациясе Бюджет Кодексының 160.2 статьясында каралган очракларда бюджет кытлыгын финанслау чыганакларының баш администраторлары исемлеге;

чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча йә чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары (муниципаль программалар һәм программага карамаган эшчәнлек юнәлешләре), чыгымнар төрләре төркемнәре (төркемнәре һәм төркемнәре) һәм (яисә) максатчан статьялар (муниципаль программалар һәм программага карамаган эшчәнлек юнәлешләре), Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясенң чыгымнар төрләре (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча, шулай ук әлеге Кодекста, законда, законда билгеләнгән очракларда бюджет чыгымнары классификациясенң бүлекләре һәм бүлекчәләре Саба муниципаль район Советының муниципаль хокукый акты белән;

чираттагы финанс елына (Чираттагы финанс елына һәм план чорына) бюджет чыгымнарының ведомство структурасы, бюджеттан тыш дәүләт фондлары бюджетларыннан тыш;

гавами норматив йөкләмәләренә үтәүгә юнәлдерелә торган бюджет ассигнованиеләренң гомуми күләме;

чираттагы финанс елында (чираттагы финанс елында һәм план чорында) Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм (яисә) башка бюджетларына бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

чираттагы финанс елына һәм план чорының беренче елына бюджет расланса, шартлы рәвештә расланган (расланган) чыгымнарның гомуми күләме, план чорының беренче елына, бюджет чыгымнарының гомуми күләменә кимендә 2,5 проценты күләмендә (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар исәбеннән каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), һәм план чорының икенче елына, бюджет чыгымнарының гомуми күләменә кимендә 5 проценты күләмендә (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар исәбеннән каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча);

чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) район бюджеты кытлыгын финанслау чыганаclarы;

муниципаль эчке бурычның югары чиге һәм (яисә) муниципаль тышкы бурычның югары чиге, елның 1 гыйнварына, чираттагы финанс елыннан һәм план чорының елдан-ел арта баруын күрсәтеп, муниципаль гарантияләр буенча бурычның югары чиге;

район бюджетының Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, Саба муниципаль районы Советының муниципаль хокукый актларында билгеләнгән башка күрсәткечләре.

11. Районның чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджеты турындагы карар проекты расланган бюджетның план чоры параметрларын үзгәртү һәм бюджет проектының икенче ел план чорының параметрларын өстәү юлы белән раслана.

12. Район бюджеты турындагы карар проекты белән бер үк вакытта район Советына Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә документлар һәм материаллар тапшырыла.

13. Район бюджеты проекты чираттагы финанс елына һәм план чорына төзү Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә кабул ителә торган федераль законнар нигезендә Районның финанс-бюджет палатасы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

14. Районның башкарма комитеты район Советы каравына чираттагы финанс елына һәм план чорына район бюджеты турындагы карар проекты агымдагы елның 15 ноябрәннән дә соңга калмыйча кертә.

15. Район Советының муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнгән чираттагы финанс елына һәм план чорына район бюджеты турындагы карар проекты карау һәм аны раслау тәртибе чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турындагы карар үз көченә керүне, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 184.1 статьясы нигезендә күрсәткечләренә һәм характеристикаларны (кушымталарны) раслауны күздә тотарга тиеш.

16. Район бюджеты турындагы карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексында яисә район бюджеты турындагы карарда башкасы каралмаган булса, финанс елның 31 декабрәнә кадәр гамәлдә була.

Район бюджеты турындагы карар билгеләнгән тәртиптә имза куйганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча рәсми рәвештә бастырып чыгарылырга тиеш.

17. Районның жирле үзидарә органнары район бюджетының баланслылыгын, бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, дефицит күләме, муниципаль бурыч күләме һәм структурасы, районның бюджет йөкләмәләрен үтәү буенча Татарстан Республикасы законнарының һәм федераль законнарның үтәлешен тәмин итә.

18. Район бюджеты керемнәре Россия Федерациясенә бюджет законнары, салымнар һәм жыемнар турындагы законнар һәм башка мәжбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә формалаша.

19. Район бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган рәвешләрдә гамәлгә ашырыла.

20. Дәүләт хакимиятенен федераль органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга район бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очраклардан тыш, рөхсәт ителми.

21. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

82 маддә. Муниципаль ихтыяжларын тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алу

1. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алулар өлкәсендә контракт системасы турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр һәм хезмәт күрсәтүләр сатып алу жирле бюджет акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

83 маддә. Район гражданның үзара салым акчасы

1. Гражданның үзара салым акчалары дигендә гражданның жирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләргә хәл итү өчен гамәлгә ашырыла торган бер тапкыр түләүләре аңлашыла. Гражданның үзара салымы тәртибендә түләүләр күләме район халкы өчен бертигез дәрәжәдә билгеләнә, моңа район халкының гомуми саныннан 30 проценттан да артмаган һәм түләүләр күләме кимергә мөмкин булган аерым категория гражданны керми.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданның бер мәртәбә бирелә торган түләүләрен кертү һәм алардан файдалану мәсьәләләргә жирле референдумда хәл ителә, ә “Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принципнары турында” 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясындагы 1 өлешенә 4, 4.1 һәм 4.3 пунктларында, гражданны жыенында каралган очракларда.

84 маддә. Районның муниципаль алынмалары (муниципаль бурычы)

1. Район бюджеты кытлыгын финанслау һәм бурыч йөкләмәләрен каплау максатларында муниципаль берәмлек исемәннән эчкә базарда Россия Федерациясе валютасында кыйммәтле кәгазьләр чыгару юлы белән муниципаль эчкә бурыч һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләргә нигезендә Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларынан жирле бюджетка жәлеп ителә торган һәм муниципаль бурыч йөкләмәләргә барлыкка килгән кредит оешмаларынан Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә кредитлар алуны гамәлгә ашырырга хокуклы.

2. Район исемәннән муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашыру хокукы Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә район Башкарма комитетына бирелә.

3. Агымдагы финанс ел башына Район бюджетының калган акчалары агымдагы финанс елында район исемәннән төзелгән товарларны кайтаруга, эшләр башкаруга, хезмәтләр күрсәтүгә, әлеге муниципаль контрактларның шартлары нигезендә хисап финанс елында түләнергә тиешле хезмәтләргә күрсәтүгә, финанс белән тәмин итү чыганагы күрсәтелгән субсидияләр алучыларның акчалата йөкләмәләрен түләү өчен кирәкле сумма чикләрендә юридик затларга субсидияләр бирү өчен бирелгән бюджет ассигнованиеләрен арттыруга агымдагы финанс елында жибәрелергә мөмкин.

85 маддә. Районның жирле бюджетын үтәү

1. Районның жирле бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә башкарыла.

2. Бюджет кассаның бердәмлеге һәм чыгымнарның ведомствога буйсынуы нигезендә башкарыла.

3. Район бюджеты үтәлешенә казначылык хезмәте күрсәтү, Район бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын, Район бюджетының бердәм счетын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;

4. Район бюджетын үтәү районның жыелма бюджет язмасы һәм районның касса планы нигезендә оештырыла.

86 маддә. Бюджет хисабы. Район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап

1. Районның бюджет хисапчылыгы еллык хисап булып тора.

2. Районның бюджет хисапчылыгы районның финанс-бюджет палатасы тарафыннан бюджет акчаларының тиешле баш администраторларының жыелма бюджет хисапчылыгы нигезендә төзелә һәм район башкарма комитетына тапшырыла.

3. Район бюджетының үтәлеше турында еллык хисап район Советы карары белән расланыйрга тиеш.

4. Район бюджетының үтәлеше турында еллык хисапны район Советына тәкъдим иткәнче, бюджет акчаларын баш бүлүчеләрнең (бүлүчеләрнең) бюджет хисапчылыгын һәм район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап буенча бәяләмә эзерләүне үз эченә алган тышкы тикшерү узарга тиеш.

Район бюджетының үтәлеше турында еллык хисапны тышкы тикшерү, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәп, әлеге Устав һәм муниципаль норматив хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә районның Контроль-хисап палатасы тарафыннан гамәлгә ашырыла. Район составына керүче шәһәр, авыл жирлегә Советы мөрәжәгатә буенча шәһәр, авыл жирлегә бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү Районның Контроль-хисап палатасы тарафыннан башкарылырга мөмкин;

5. Районның Башкарма комитеты район бюджетының үтәлеше турында бәяләмә эзерләү өчен агымдагы финанс елның 1 апреленнән дә соңга калмыйча аның турында хисап тапшыра. Район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап буенча бәяләмә эзерләү 1 айдан да артмаган вакытта, бюджет акчаларын баш бүлүчеләрнең еллык бюджет хисапчылыгын тышкы тикшерү күрсәткечләре нигезендә башкарыла.

6. Ел саен, агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча, районның Башкарма комитеты Советка хисап финанс елында район бюджетының үтәлеше турында район Советы карары проекты кушымтасы белән хисап финанс елында район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап, район бюджеты үтәлеше, районның берләштерелгән бюджеты үтәлеше турында башка бюджет хисапчылыгы һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документлар тәкъдим итә.

7. Район бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны карау нәтижәләре буенча район Советы район бюджетының үтәлеше турында еллык хисапны раслау яки кире кагу турында карар кабул итә.

8. Район Советы Бюджет үтәлеше турындагы карарны кире каккан очракта, дәрәс булмаган яки тулы чагылдырылмаган мәгълүматларны бетерү һәм бер айдан артмаган вакыт эчендә кабат тапшыру өчен ул кире кайтарыла.

9. Бюджет үтәлеше турындагы карар нигезендә хисап финанс елына бюджет үтәлеше турындагы хисап, бюджет керемнәрен, чыгымнарның һәм кытлыкның (профицитның) гомуми күләмен күрсәтеп, раслана. Хисап финанс елында Район бюджеты үтәлеше турындагы карарга аерым кушымталар белән түбәндәге күрсәткечләр раслана:

бюджет керемнәрен классификацияләү кодлары буенча район бюджеты керемнәре;

керемнәр төрләре, керем подвидлары кодлары, дәүләт идарәсе секторының бюджет керемнәренә карый торган операцияләре классификациясе буенча район бюджеты керемнәре; район бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча район бюджеты чыгымнарын;

бюджетлар чыгымнары классификациясенә бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча район бюджеты чыгымнары;

бюджетлар кытлыгын финанслау чыганакалары классификациясе кодлары буенча район бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары;

бюджетлар кытлыгын финанслау чыганакалары төркемнәр, төркемчәләр, мәкаләләр, чыгымнар кытлыгын финанслау чыганакалары буенча район бюджеты кытлыгын финанслау;

Район бюджетын үтәү турындагы карар белән шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы законында, район Советының муниципаль хокукый актында билгеләнгән башка күрсәткеләр раслана.

87 маддә. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган хокукый актлар, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан физик затларга бүтән түләүләр буенча гавами норматив йөкләмәләр һәм йөкләмәләр бирә торган хокукый актлар нигезләмәләрен, шулай ук муниципаль контрактлар, шартнамәләр (киләшүләр) шартларын үтәүне тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, алдагы һәм аннан соңгысына бүленә.

2. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә тышкы муниципаль финанс контроле Саба муниципаль районының контроль-хисап палатасының контроль эшчәнлегә булып тора.

3. Эчке муниципаль финанс контроле район финанс органының - Саба муниципаль районының Финанс-бюджет палатасының контроль эшчәнлегә булып тора.

4. Башлангыч контроль жирле бюджетны үтәү процессында бюджет хокук бозуларын кисәтү һәм чикләү максатларында гамәлгә ашырыла.

5. Алдагы контроль аларны үтәүнең законлы булуын, исәпкә алуның һәм хисаплылыкның дөреслеген билгеләү максатларында район бюджетын үтәү нәтижәләре буенча гамәлгә ашырыла.

XV Бүлек. РАЙОН УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ. ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ ТӘРТИБЕ

88 маддә. Район Уставы проекты эзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Район Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында район Советы карары проекты район башлыгы, район Советы депутатлары, район башкарма комитеты житәкчесе, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданнарның инициатив төркемнәре тарафыннан район Советына кертелә ала.

2. Район Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекты эзерләү өчен район Советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Күрсәтелгән комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Район уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында район Советы карары проекты, аларны карау көненә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча, район Советы тарафыннан күрсәтелгән Устав проекты буенча тәкъдимнәренә исәпкә алу тәртибенә, район Советының күрсәтелгән карары проекты буенча бер үк вакытта бастырып чыгарылуы (халыкка житкерелүе) һәм шул ук вакытта гражданнарның фикер алышуда катнашу тәртибенә рәсми

басылып чыгуы (халыкка житкерелүе) мөмкин. Район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук район Уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында, район уставына үзгәрешләр кертү рәвешендә фикер алышуда гражданнарның катнашу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) таләп ителми.

4. Район Уставы проекты буенча, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Район Советы карары нигезендә, аларны карау алдыннан, район Советы утырышында әлеге Устав нигезендә гавами тыңлаулар уздырыла, моннан тыш, Район Уставында Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Конституция яисә Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында үзгәрешләр кертелү очракларыннан тыш.

89 маддә. Район Уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Район Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекты карау район Советы регламенты нигезендә кимендә ике укуда район Советы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2. Район Уставы проекты, әлеге Уставка беренче укылышта үзгәрешләр кертү турында карар проекты кабул иткәннән соң күрсәтелгән проект төзәтмәләр кертү өчен район башлыгы тарафыннан хокук чыгару инициативасы инициативасы хокукына жиберелә.

3. Район уставы, Уставка үзгәрешләр кертү турында район Советы карары район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән өчтән ике өлешкә кабул ителә. Район Башлыгы район Советы рәисе вәкаләтләрен башкарган очракта, район Башлыгының тавышы район Уставын, район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт кабул иткәндә исәпкә алына.

4. Район Уставын федераль законга, Татарстан Республикасы законына туры китерү әлеге закон актларында билгеләнгән срокта гамәлгә ашырыла. Федераль законда, Татарстан Республикасы законында күрсәтелгән срок билгеләнмәгән очракта, Район Уставын федераль законга, Татарстан Республикасы законына туры китерү срогы тиешле федераль закон, Татарстан Республикасы законы үз көченә керү датасын, Татарстан Республикасы законның рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты гавами тыңлауларда фикер алышу, аның буенча гражданнар тәкъдимнәрен исәпкә алу, Район Советы утырышларының чиратлылыгы, мондый муниципаль хокукый актны дүләт теркәве һәм рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) срокларын исәпкә алып билгеләнә һәм, кагыйдә буларак, алты айдан артмаска тиеш.

90 маддә. Район Уставының, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карарның үз көченә керү тәртибе

1. Район Уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Район Советы карары кабул ителгәннән соң, Район Башлыгы тарафыннан Федераль законда билгеләнгән тәртиптә муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә вәкаләтле федераль башкарма хакимият органының территориаль органына жиберелә.

2. Район уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында район Советы карары дүләт теркәве узганнан соң рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш һәм аларны рәсми рәвештә халыкка житкергәннән соң үз көченә керә.

3. Район уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Район Советы карары әлеге Уставның 74 статьясында билгеләнгән тәртиптә рәсми рәвештә игълан ителергә тиеш, шулай ук Россия Юстиция министрлыгы порталында «Россия Федерациясендә норматив хокукый актлар» (<http://pravo-minjust.ru>, <http://хокук-минюст.рф>, «Интернет»

челтәре басмасы сыйфатында теркәлергә тиеш: Федераль ФС77-72471 номерлы Эл № 05.03.2018) аларны дәүләт теркәве узганнан соң һәм рәсми рәвештә халыкка житкәргәннән соң үз көченә керә.

4. Район Уставына кертелгән һәм жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр жирле үзидарә органнары арасында вәкаләтләр бүләшү (Район уставын федераль законнарға туры китерү очрақларыннан, шулай ук вәкаләтләр, вәкаләтләр чоры, район башлығын һәм жирле үзидарәнең башка сайланулы вазыйфай затларын сайлау тәртибе үзгәрүдән тыш) Район Уставына күрсәтелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актқа кул куйган район башлығының вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң үз көченә керә.

5. Район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукый акт белән кертелә, ул рәсмиләштерелергә мөмкин:

1) Район Башлығы кул куйган Район Советы карары;

2) Район Советы кабул иткән һәм Район Башлығы кул куйган аерым норматив хокукый акт. Бу очрақта әлеге хокукый актта Район Советы карарының реквизи́тлары күрсәтелә. Район Советының күчеш нигезләмәләрен һәм (яисә) Район Уставына кертелә торган үзгәрешләренң һәм өстәмәләренң үз көченә керүе турындагы нормаларын кертү рөхсәт ителми.

5. Район Уставын яңа редакциядә Район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт белән язу рөхсәт ителми. Бу очрақта Районның яңа Уставы кабул ителә, ә моңа кадәр гамәлдә булган Район Уставы һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актлар яңа Уставы үз көчләрен югалткан дип таныла.

Татарстан Республикасы Саба
муниципаль районы Советының 2023
елның 12 декабрдәгә 237 номерлы
карары белән
РАСЛАНГАН

**Гражданнарның Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы
Уставы проектына тәкъдимнәрэн исәпкә алу һәм гражданнарның аның
турында фикер алышуда катнашу тәртибе.**

1. Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Уставы проектына тәкъдимнәр Саба муниципаль районы советына түбәндәгә адрес буенча кертелә: 422060, Татарстан Республикасы, Саба районы, Байлар Сабасы ш.т.б., Г.Закиров ур., 52 йорт, 315 номерлы тәкъдимнәр Саба муниципаль районы Советының оештыру бүлегә башлыгына язма рәвештә, шулай ук saba@tatar.ru электрон почтасына юллама белән: Саба муниципаль районы Советының оештыру бүлегә башлыгына

Тәкъдимнәр эш көннәрендә 8.00 сәгатътән 16.30 сәгатъкә кадәр «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасының Хокукый мәгълүматлар турындагы <http://pravo.tatarstan.ru> рәсми порталында басылып чыккан көннән алып кабул ителә.

2. Ачык тыңлауларда чыгыш ясау хокукы белән катнашу өчен гаризалар түбәндәгә адрес буенча кабул ителә: 422060, Татарстан Республикасы, Саба районы, Байлар Сабасы ш.т.п., Г. Закиров урамы, 5 йорт, 315 бүлмә, шәхсән яки почта аша (конвертта «Устав турында фикер алышу» тамгасы белән).